

Nordiska
ministerrådet

Nordisk kulturfakta 2024:01

Nordiska gränsutbyten och mobilitet inom kulturområdet

Nordiska gränsutbyten och mobilitet inom kulturområdet

Sammanfattning	5
Summary	8
Inledning	11
Bakgrund och tidigare studier	11
Syfte, frågeställningar och datamaterial	12
Disposition	14
Kartläggning av gränsregionala samarbeten	15
Formaliserade samarbetsorganisationer och gränskommittéer	15
Nordens hus, institut och stöd för kulturutbyte	21
Sammanfattning gränsregionala samarbeten	22
Gränsöverskridande arbetsflöden inom Norden	23
Nordiska kulturskapare i Sverige	23
Gränsöverskridande arbetspendling inom Norden	25
Nordisk arbetspendling inom kultur, fokus på Danmark och Sverige	28
Nordiska kulturskapare som betalar artistskatt (A-SINK) i Sverige	39
Handel med kulturella varor och tjänster inom Norden	42
Kulturella varuexportflöden inom Norden år 2012–2021	42
Kulturella tjänsteexportflöden inom Norden år 2013–2021	46
Slutsatser	51
Referenser	55
Bilaga 1. Datakällor	58

Bilaga 2. Avgränsning KKB i Sverige	60
Bilaga 3. Om artistskatt i de nordiska länderna	62
Bilaga 4. Kulturens andel av total export och import	64
Om den här publikationen	66

Sammanfattning

I denna rapport studeras mobilitet och gränsutbyten inom kultursektorn i de nordiska länderna. Rapporten är framtagen av den externa konsulten WSP under hösten 2023 inom ramen för Kulturanalys Nordens verksamhet. Studien för samman prioriterade inriktningar för det nordiska samarbetet och visionen om att Norden 2030 ska vara världens mest hållbara och integrerade region (Nordiska ministerrådet 2020). En viktig förutsättning för en integrerad region är Norden som kulturregion, dvs. att det finns ett utbyte av kulturella influenser, erfarenheter och idéer genom såväl produktionssamverkan som, turnerande uppsättningar och arbetspendling inom den nordiska kultursektorn.

Det saknas idag systematisk kunskap om hur nordisk gränsöverskridande kultursamverkan ser ut och till vilken grad den präglar kultursektorn i respektive land. Det finns geografiska områden i Norden som fungerar som gränsregioner med större flöden av till exempel arbetskraftspendling och med utvecklat samarbete. Målet är att rapporten ska utgöra ett kunskapsunderlag och bidra till diskussionen om möjlig policyutveckling för Norden som en ledande kulturregion.

Tre frågeställningar har styrt arbetet med syfte att studera nordiska gränsutbyten:

- Hur ser de formella strukturerna för nordiskt gränsregionalt kultursamarbete ut?
- Hur integrerat är Norden ur ett arbetsmarknadsperspektiv och hur ser arbetspendlingen av kulturskapare ut inom Norden?
- Hur ser mönstren för handel med kulturella varor och tjänster ut mellan de nordiska länderna?

I det förberedande utredningsarbetet har datakällor undersökts för att identifiera vilken statistik om mobilitet, gränsutbyte och pendlingsrörelse som finns tillgänglig. Fokus har varit på metodutveckling och undersökningsdesign. På grund av begränsningar i datatillgång har studien inte kunnat omfatta Norden som helhet i alla delar utan visst fokus blir på Sverige och Danmark. Huvudsaklig avgränsning görs till åren 2017–2022. Studien baseras på dataunderlag kring gränsöverskridande arbetspendling inom kultursektorn, sysselsatta inom kultursektorn och handel med kulturella varor och tjänster mellan de nordiska länderna.

Nedan sammanfattas de viktigaste slutsatserna från rapporten.

Öresundsregionen sticker ut som en viktig kulturell korridor inom Norden

Norden har ca 30 miljoner invånare och världens 11:e största ekonomi. I denna rapport framstår Öresundsregionen som en korridor inom Norden. Här sker störst gränsöverskridande arbetspendling av kulturskapare för de länder vi kunnat studera. Utbytet sker samtidigt i huvudsak i riktningen från Sverige till Danmark vilket gäller både generell arbetspendling och i än större utsträckning inom kulturen.

Ökad gränsöverskridande pendling av kulturskapare till Danmark och Sverige

Inpendlingen av nordiska kulturskapare till så väl Danmark som Sverige påverkades negativt under pandemin och för Sveriges del dessutom i än högre grad än den generella arbetsinpendlingen. Pendlingen av nordiska kulturskapare återhämtade sig dock mot mitten av år 2022 och var under det fjärde kvartalet 2022 högre än någonsin under den studerade perioden.

Jämn nivå av inflyttade nordiska kulturskapare boende i Sverige

När vi studerar inflyttade nordiska kulturskapare i Sverige kan vi konstatera att antalet sysselsatta nordiska kulturskapare på den svenska arbetsmarknaden inte påverkades av pandemin. Detta gäller både inom kulturella och kreativa branscher liksom inom mer avgränsad kultursektor dvs. inom konstnärlig och kulturell verksamhet samt underhållningsverksamhet och kulturarvsverksamhet.

Minskad handel med kulturella varor men ökad handel med kulturella tjänster

Vi kan konstatera att handeln med kulturella varor minskat i volym mellan de nordiska länderna under den senaste tioårsperioden. Detta kan vid en första anblick anses motsägelsefullt då samtliga nordiska länder vuxit både i termer av ekonomi och befolkning under samma period. Vi kan samtidigt konstatera att handeln med kulturella tjänster ökat, vilket eventuellt kan spegla en förflyttning av kulturella uttryck från varor till tjänster.

I absoluta tal dominerar flödet av både kulturskapare och kulturell handel av flöden från Sverige till övriga Norden

Sverige är både sett till befolkning och ekonomins storlek det största landet i Norden. Av denna anledning är det naturligt att svenskar dominerar pendlingsflödena liksom att handeln med kulturella varor och tjänster domineras av export från Sverige. I rapporten förs resonemang om huruvida dessa utbyten, för svenskt vidkommande, gynnas av geografiska och språkliga faktorer. Sverige är beläget centralt i Norden och delar landsgräns (eller broförbindelse) med fler nordiska länder än något annat nordiskt land. Ur språkligt perspektiv finns samtidigt språkliga likheter med de andra större nordiska länderna.

I rapporten pekas ett antal frågor ut som intressanta för vidare studier

Den metodutvecklande aspekten i rapporten har huvudsakligen handlat om att kombinera och analysera delvis nya datakällor med varandra. Exempelvis handlar det om nyligen framtagna pendlingsdata för kulturskapare mellan Danmark och Sverige på regionala nivå, liksom data dels över antalet individer, dels de beloppsvolymen som betalats in i artistskatt från nordiska kulturskapare i Sverige. Dessa aspekter har på inget vis uttömts helt och flera intressanta frågeställningar återstår för vidare studier.

Summary

In this report, mobility, and cross-border exchanges within the cultural sector in the Nordic countries are studied. The report was produced by the external consultant WSP within the framework of Kulturanalys Norden's operations. The study brings together prioritized directions for Nordic cooperation and the vision that the Nordic region will in 2030 be the world's most sustainable and integrated region (Nordic Council of Ministers 2020). An important prerequisite for an integrated region is the Nordic region as a cultural region, i.e. that there is an exchange of cultural influences, experiences, and ideas through production collaboration as well as touring productions and cross-border commuting within the Nordic cultural sector.

There is today a lack of systematic knowledge about what Nordic cross-border cultural cooperation looks like, and to what degree it characterises the cultural sector in each country. There are areas in the Nordics that function as border regions with larger flows of labour commuting and with developed cooperation. The objective for this report is to form a knowledge base and thus contribute to the discussion about possible policy development for the Nordic region as a leading cultural region.

Three questions have guided the work with the aim of studying Nordic cross-border exchanges:

- What do the formal structures for Nordic cross-border cultural cooperation look like?
- How integrated is the Nordic region from a labour market perspective, and what does the cross-border commuting of cultural and creative workers look like within the Nordic region?
- What do the patterns for trade in cultural goods and services look like between the Nordic countries?

In the preparatory work, data sources have been examined to identify which statistics on mobility, cross-border exchange and commuting are available. The focus has been on method development and survey design. Due to limitations in data access, the study has not been able to cover the Nordic region as a whole in all parts. The main delineation is made for the years 2017–2022. The study is based on data about cross-border commuting in the cultural sector, employment in the cultural sector and trade in cultural goods and services between the Nordic countries.

The most important conclusions from the report are summarised below.

The Öresund region stands out as an important cultural corridor within the Nordic region

The Nordic region has approximately 30 million inhabitants and is the world's 11th largest economy. Within this geography, as within other regions that are relatively linguistically and culturally well-integrated, there tend to be dense corridors of exchange. In this report, the Öresund region appears as a corridor or point of gravity within the Nordic region. This is where the largest cross-border commuting of cultural and creative workers takes place for the countries we been able to study. At the same time, the exchange mainly takes place in the direction from Sweden to Denmark, which applies both to general work commuting and to an even greater extent the cultural sector. In addition, linguistic similarities or common linguistic influences may facilitate the understanding and appreciation of cultural expressions between the countries.

Increased cross-border commuting of cultural creators to Denmark and Sweden

The commuting of Nordic cultural creators to both Denmark and Sweden was negatively affected during the pandemic, and for Sweden, moreover, to an even greater degree than the general work commuting. However, the cross-border commuting of cultural creators recovered towards the middle of that year and was in the fourth quarter of 2022 higher than ever during the studied period.

Even level of immigrated Nordic cultural creators living in Sweden

When we study immigrated Nordic cultural creators in Sweden, we can state that the number of employed Nordic cultural creators in the Swedish labour market was not affected by the pandemic. This applies both to cultural and creative industries as well as the more defined cultural sector, i.e. artistic and cultural activities as well as entertainment activities and cultural heritage activities.

Decreased trade in cultural goods but increased trade in cultural services

We can state that trade in cultural goods has decreased in volume between the Nordic countries over the last ten-year period. At first, this can be considered contradictory, as all the Nordic countries have grown in terms of both economy and population during this period. At the same time, we note that trade in cultural services has increased, which may possibly reflect a shift of cultural expressions from goods to services. One hypothesis is that cultural consumption, in line with the general internationalisation and digitisation that occurred, during this period, has become more European, global or perhaps to increasing extent takes a detour via platforms based outside the Nordic region.

The flow of both cultural and creative workers, and cultural trade is dominated by flows from Sweden to the rest of the Nordic countries

Sweden is the largest country in the Nordic region in terms of both population and economy. For this reason, it is natural that Swedes dominate commuting flows, just as the trade in cultural goods and services is dominated by exports from Sweden. The report discusses whether these exchanges, as far as Sweden is concerned,

benefit from geographical and linguistic factors. Sweden is centrally located in the Nordic region and shares a land border (or bridge connection) with more Nordic countries than any other. From a linguistic perspective, there are also similarities with the other larger Nordic countries. This probably favours cultural exports of, for example, literature, music as well as television and film, areas of cultural production where the linguistic content is important.

In the report, a number of questions are identified as interesting for further study

The method-developmental aspect of the report has mainly been about combining and analysing partially new data sources with each other. This concerns for example, recently produced commuting data for cultural and creative workers between Denmark and Sweden at a regional level, as well as data on the number of individuals, and the amounts of artist tax paid by Nordic cultural practitioners in Sweden. These aspects have by no means been fully exhausted and several interesting questions remain for further study.

Inledning

Bakgrund och tidigare studier

Under pågående avtalsperiod (2022–2024) har Kulturanalys Norden på uppdrag av Nordiska ministerrådet åtagit sig att studera förutsättningar för kulturutbyten och samarbeten mellan de nordiska länderna. Uppdraget kopplar samman prioriterade inriktningar för det nordiska samarbetet och visionen om att Norden 2030 ska vara världens mest hållbara och integrerade region (Nordiska ministerrådet 2020).

En av flera förutsättningar för en integrerad region är Norden som kulturregion, dvs. att det finns ett utbyte av kulturella influenser, erfarenheter och idéer genom såväl produktionssamverkan som, turnerande uppsättningar och arbetspendling inom den nordiska kultursektorn. Det saknas idag systematisk kunskap om hur nordisk gränsöverskridande kultursamverkan ser ut och till vilken grad den präglar kultursektorn i respektive land. Det finns geografiska områden i Norden som fungerar som gränsregioner med större flöden av arbetskraftspendling och med utvecklat samarbete. Sådana gränsregioner är exempelvis Öresundsregionen, Østfold-Västra Götaland och Torneå-Haparanda (Nordregio 2010). I dessa områden finns en bekräftad gränsmobilitet men det är ännu inte synliggjort i vilken utsträckning rörlighet och utbyte även sker inom kulturområdet.

Viktiga händelser i närtid, som troligen negativt påverkat förutsättningar för en integrerad nordisk kulturregion, är de rese- och gränsrestriktioner som infördes under den nyligen inträffade covid-19-pandemin, huvudsakligen under åren 2020–2022.^[1] Med nedstängning av stora delar av kultursektorn i de nordiska länderna innebar pandemin också att befolkningen i betydligt mindre utsträckning hade möjlighet att ta del av konst och kultur (Kulturanalys Norden 2022b, s. 44).

Pandemin medförde därutöver negativa effekter på rörlighet mellan länderna i Norden generellt, men också specifikt inom kultursektorn då denna är publik- och kontaktintensiv och därmed påverkades mer av nedstängning än andra verksamheter. I utredningar som Kulturanalys Norden tagit fram om pandemins effekter på kultursektorn, har särskilt farhågor om risken för en ökad nationalisering av kulturproduktion uttalats (Kulturanalys Norden 2021a).

1. Den 12 november 2015 införde Sverige tillfälliga gränskontroller för resande från Danmark och Tyskland i samband med den dåvarande flyktingkrisen. Sedan dess har det kontinuerligt genomförts svenska gränskontroller av resande från Danmark till Sverige. Under covid-19-pandemin stängde först Danmark och sedan Sverige delvis gränserna och intensifierade gränskontrollerna. Den 9 februari 2022 blev det åter fritt för medborgare från Norden, EU- och EES-länderna att resa in i Sverige utan covid-begränsningar och krav på covid-pass. På samma sätt upphörde de danska covidrestriktionerna vid inresa i landet den 1 mars 2022.

Mot denna bakgrund startade Kulturanalys Norden under år 2022 ett projekt kring gränsutbyte, gränshinder och nordisk kulturproduktion. Projektet inleddes under år 2022 med en förstudie som fokuserades mot att specifikt studera gränshinder för kulturutbyte inom Norden (Kulturanalys Norden 2022a). Förstudien innefattade en kartläggning av gränshinder för nordiskt kulturutbyte och tog huvudsakligen utgångspunkt i inrapporterade ärenden till den s.k. gränshinderdatabasen^[2] vid Nordiska ministerrådet. Fokus i förstudien lades på att identifiera svårigheter för samarbeten och gränshinder för kulturutbyten inom Norden. Genomgången i förstudien visar dock att inga av de tekniska eller strukturella gränshinder som studerats är vare sig direkt stoppande eller hämmande för ett ökat kulturutbyte mellan de nordiska länderna. Förstudien identifierar däremot ett antal faktorer som snarare klassas som "försvårande omständigheter" för en integrerad kulturregion, kulturarbetsmarknad och kulturscen i Norden. Dessa faktorer innefattar bland annat svårigheter kopplat till skilda lagar, förordningar och arbetssätt mellan de nordiska länderna, skillnader i skatter, försäkringar och regler samt en brist på information och kunskap om dessa skillnader bland kulturskapare (Kulturanalys Norden 2022a).

Inte bara hos Kulturanalys Norden har intresset för mobilitet mellan de nordiska länderna ökat sedan pandemin. I en nyligen framtagna rapport slår Nordregio fast, att för ökad integration och mobilitet mellan de nordiska länderna är insatser kopplade till kunskaps- och informationsdelningsaktiviteter om nordiska språk och kultur särskilt viktiga. Detta gäller då särskilt insatser riktade mot unga där kunskapen och intresset för nordiska språk och kultur minskar.

Kunskapen om och intresset för nordiska språk och nordisk kultur minskar. Stöd för kunskaps- och informationsutbyte, särskilt inriktad på unga människor kommer att bidra till att öka intresset för de nordiska språken och den nordiska kulturen, och därigenom främja ökad rörlighet och integration i Norden samt rörlighet på arbetsmarknaden.

(Egen översättning från Nordregio 2023b).

De resultat som framkommit, dels i Kulturanalys Nordens egen förstudie, dels i andra studier, har sammantaget pekat på behovet av att öka kunskapen om mobilitet och kulturutbyte mellan de nordiska länderna.

Syfte, frågeställningar och datamaterial

Denna rapport syftar huvudsakligen till att belysa frågor om mellan vilka nordiska länder/geografiska områden samarbeten och gränsutbyte är vanligt liksom hur den

2. Gränshinderdatabasen är en samlingsplats för de kända gränshinder som förekommer mellan de nordiska länderna. Databasen förvaltas av Nordiska ministerrådet. Den innehåller hinder som inrapporterats till Nordiska ministerrådets sekretariat, främst från Nordiska ministerrådets informationstjänst Info Norden, de regionala informationstjänsterna och de gränsregionala kommittéerna, och som därefter kvalitetssäkrats hos ländernas berörda departement.

generella gränsmobiliteten (pendling, utbyten, handel) mellan de nordiska länderna ser ut. Tre frågeställningar har styrt arbetet:

- Hur ser de formella strukturerna för nordiskt gränsregionalt kultursamarbete ut?
- Hur integrerat är Norden ur ett arbetsmarknadsperspektiv och hur ser arbetspendlingen av kulturskapare ut inom Norden?
- Hur ser mönstren för handel med kulturella varor och tjänster ut mellan de nordiska länderna?

I det förberedande utredningsarbetet har datakällor undersökts för att identifiera vilken statistik om utbyte och pendlingsrörelse som finns tillgänglig. Fokus har varit på metodutveckling och undersökningsdesign. På grund av begränsningar gällande tid och datatillgång har studien inte kunnat omfatta Norden som helhet utan visst fokus blir på Sverige och Danmark. Detta hänger även ihop med ett pågående utvecklingsarbete kring pendlingsstatistik och metodologiska överväganden.^[3]

Utifrån tidigare studier av kultursektorn i Norden vet vi att en stor del av de verksamma inom kultursektorn inte arbetar under sådana omständigheter att de alltid med lätthet fångas upp av arbetsmarknadsbaserade registerdata, därmed har kompletteringar gjorts med inbetald artistskatt för att vidga bilden av mobilitet mellan de nordiska länderna.

Materialet som ligger till grund för denna rapport består huvudsakligen av fyra datakällor:

- Kulturskapare från nordiska länder:
Data består av individdata över sysselsatta kulturskapare i Sverige som invandrat i vuxenålder (>25år) från annat nordiskt land och är sysselsatta inom de kulturella och kreativa branscherna. Datauttag har gjorts av Kulturanalys Norden utifrån uppkoppling till nationella register i Sverige. (Data är avgränsat till sysselsatta i Sverige.)
- Arbetspendling av kulturskapare mellan de nordiska länderna:
Dessa data är avgränsade till inpendlare till Danmark och Sverige och avser antalet personer med någon inkomst från arbetsgivare inom specificerade kulturella näringsgrenar. Data redovisas per kvartal och år för perioden 2019–2022 och har kunnat brytas ned på NUTS2-regioner i respektive inpendlingsland. Data har specialbeställts av Kulturanalys Norden från Danmarks statistik (DST) och Statistiska centralbyrån (SCB) i Sverige. Data baseras på arbetsgivardeklarationer och fångar i huvudsak kulturskapare med anställning.

3. Historiskt fram till 2018 har Nordisk statistikdatabas publicerat tabeller om gränspendling mellan de nordiska länderna. Dessa tabeller är dock inte branschuppdelade på sådan detaljningsnivå att rörlighet inom kultursektorn kan utläsas, detta på grund av statistiksvårigheter och sekretess. Pågående utvecklingsarbete mellan svenska och danska statistikmyndigheter samt Nordiska ministerrådet möjliggör dock för vissa nya ingångar, vilket kommer att framgå i denna rapport. (se Stender & Gullberg Brännström 2022)

- Data över kulturskapare som betalat artistskatt i Sverige:
Data från det svenska Skatteverket över antalet personer bosatta i andra nordiska länder som betalat artistskatt i Sverige har studerats.
- Data över handel med kulturella varor och tjänster mellan de nordiska länderna:
Data över handel med kulturella varor och tjänster har hämtats från Eurostat. Data över handel med kulturella varor inkluderar följande produktkategorier: antikviteter, konstverk, kulturhantverk, smycken, böcker, tidningar, kartor, arkitekturritningar och ritningar, fotografiska plattor och filmer, inspelade media, videospelskonsoler, samt musikinstrument. Data över handel med kulturella tjänster inkluderar personella, kulturella och rekreationstjänster.

Disposition

Efter det inledande kapitlet med beskrivning av tillvägagångssätt, metod och material följer tre kartläggande kapitel och därefter ett avslutande kapitel med samlade slutsatser.

Kapitel 2 utgörs av en kartläggning av strukturerna för nordiskt gränsregionalt kultursamarbete. Ett antal formaliserade gränsregionala samarbetsplattformar beskrivs med fokus på kulturella verksamhetsinslag. Rapporten går dock inte in i detalj om de formaliserade samarbetsplattformarnas verksamheter i gränsregionerna.

Kapitel 3 utgör en beskrivning av hur väl integrerat Norden är ur ett arbetspendlings- och sysselsättningsperspektiv. När det gäller kultursektorn i Sverige görs också en bedömning av utvecklingen av antalet personer med nordisk bakgrund sysselsatta som kulturskapare i Sverige. Bilden av nordiska kulturskapare verksamma i andra nordiska länder kompletteras även av nya data över nordiska medborgare som betalar s.k. artistskatt (A-SINK) i Sverige.

Kapitel 4 belyser handelsutbyten med kulturella varor och tjänster mellan de nordiska länderna. Kapitlet syftar till att ge insikter och förståelse om de dynamiska mönstren och trenderna inom den kulturella handeln inom Norden.

I det avslutande kapitlet, kapitel 5, dras sammantagna slutsatser från de ovannämnda genomgångarna. Här tydliggörs de huvudsakliga observationer som framkommit i rapporten samt eventuella identifierade områden för fortsatta undersökningar och vidare studier.

Kartläggning av gränsregionala samarbeten

Fri rörlighet som att fritt kunna bosätta sig, arbetspendla, studera och driva företag, liksom att ta del av kulturupplevelser över nationsgränserna inom Norden har sedan länge varit en viktig aspekt av det nordiska samarbetet. Dessa ambitioner är också aktuella idag genom Nordiska ministerrådets nu gällande vision och kulturpolitiska samarbetsprogram 2021–2024 (Nordiska ministerrådet 2021), liksom genom Nordiska ministerrådets övergripande vision om att Norden skall bli världens mest hållbara och integrerade region år 2030.

De ambitioner som anges i samarbetsprogrammet adresseras på flera sätt inom det nordiska samarbetet. Ett mycket konkret exempel är de formaliserade samarbetsorganisationer för det utvecklingsarbete som sker över landsgränserna. Dessa är alla fristående men delfinansieras av Nordiska ministerrådet. Samarbetet organiseras inom så kallade gränskommittéer vilka är de plattformar som i praktiken strävar efter att utveckla gränsregionerna i ett mer sammanhållet grepp. Det finns idag 13 gränskommittéer^[4] som i huvudsak arbetar i gränsområdena mellan länderna. Även om kommittéerna i första hand arbetar med att främja konkurrenskraften i näringslivet i gränsregionerna, identifiera och avlägsna gränshinder samt utveckla infrastruktur och kommunikation, är även kulturutbyte ett inslag i arbetet. Behovet av en ökad aktivitet kring nordiska språk och kultur har framhållits bland annat av det nordiska forskningsinstitutet Nordregio (Nordregio 2023b).

Formaliserade samarbetsorganisationer och gränskommittéer

I genomgången nedan har vi fokuserat på att framhålla formaliserade samarbetsorganisationer och gränskommittéer liksom exempel från deras verksamheter med bäring på gränsregionalt kulturutbyte.

Nordkalotträdet – North Calotte Council

Nordkalotträdet som har ledamöter från näringslivet och från de regionalt ansvariga myndigheterna i de ingående regionerna är främst ett gränsregionalt partnerskap mellan myndigheter och näringsliv. Trots detta har rådet emellertid inom kulturområdet bland annat bidragit med **finansiering av en gemensam**

4. <https://www.norden.org/sv/node/70103>

teaterturné där Tornedalsteatern i Pajala i Sverige tillsammans med teatrar i Storslett, Norge och Rovaniemi i Finland genomfört föreställningen "Pohjonen-Davvi-Nord" som turnerat över nationsgränserna på Nordkalotten. Nordkalottrådet omfattar Nordland, Troms och Finnmarks fylken i Norge, Lappland i Finland och Norrbottens län i Sverige. Se Nordkalottenrådets geografiska utbredning i figur 1 nedan.

Tornedalsrådet

Tornedalsrådet är ett samarbetsforum för Tornedalskommunerna i Finland och Sverige, samt de kommuner i Norge som gränsar till Tornedalen. Fokus för verksamheten är att främja samarbete och samverkan mellan organisationer som verkar i Tornedalen, både regionalt och internationellt men också att utveckla Tornedalen. Inom kulturområdet administrerar Tornedalsrådet bl.a. **ett kulturstöd vars syfte är att stötta Tornedalens kulturella, ekonomiska och samhällsmässiga utveckling** genom att med stipendier och bidrag stimulera forskning och kulturverksamhet som anknyter till Tornedalen samt Tornedalens museum. Se Tornedalsrådets geografiska utbredning i figur 1 nedan.

Bottenviksbågen – Bothnian Arc

Bottenviksbågen kallas den kustzon som ligger runt Bottenviken i den nordligaste delen av Östersjön. Bottenviksbågen ligger rent geografiskt i skärningspunkten mellan Östersjöområdet och Barentsregionen. Föreningens ändamål är att främja medlemmarnas ekonomiska intressen genom att tillhandahålla tjänster inom områden som samhällsplanering, näringslivsutveckling och miljö, men också inom kultur, forskning och utbildning och marknadsföring. Verksamheten har två huvudsakliga målområden, ett kring gränsregionalt utbyte i den landbaserade delen av gränsregionen Bottenviksbågen och ett kring det vattenbaserade gränsområdet i Bottenviken. I det senare målområdet är en av ambitionerna att arbeta för ett **stärkande av den maritima kulturen och kulturhistorien** genom att stärka turismen i området. Se Bottenviksbågens geografiska utbredning i figur 1 nedan.

MittSkandia

Detta samarbete på mitten av den skandinaviska halvön syftar till att främja gränsregionalt samarbete mellan Helgeland i Norge och Västerbotten i Sverige. MittSkandias huvudprioriteringar är gemensam kommunikationsutveckling, gemensam kompetensutveckling och gränsregionalt näringsssamarbete. Kommittén har bland annat genomfört ett **förstudieprojekt kring nordisk matkultur** kallat "Arktisk Matakademi" med syftet att skapa ett kompetenscentrum kring mat och matkultur i området Helgeland och Västerbotten. Se gränskommittén Mittskandias geografiska utbredning i figur 1 nedan.

Kvarkenrådet – Kvarken Council

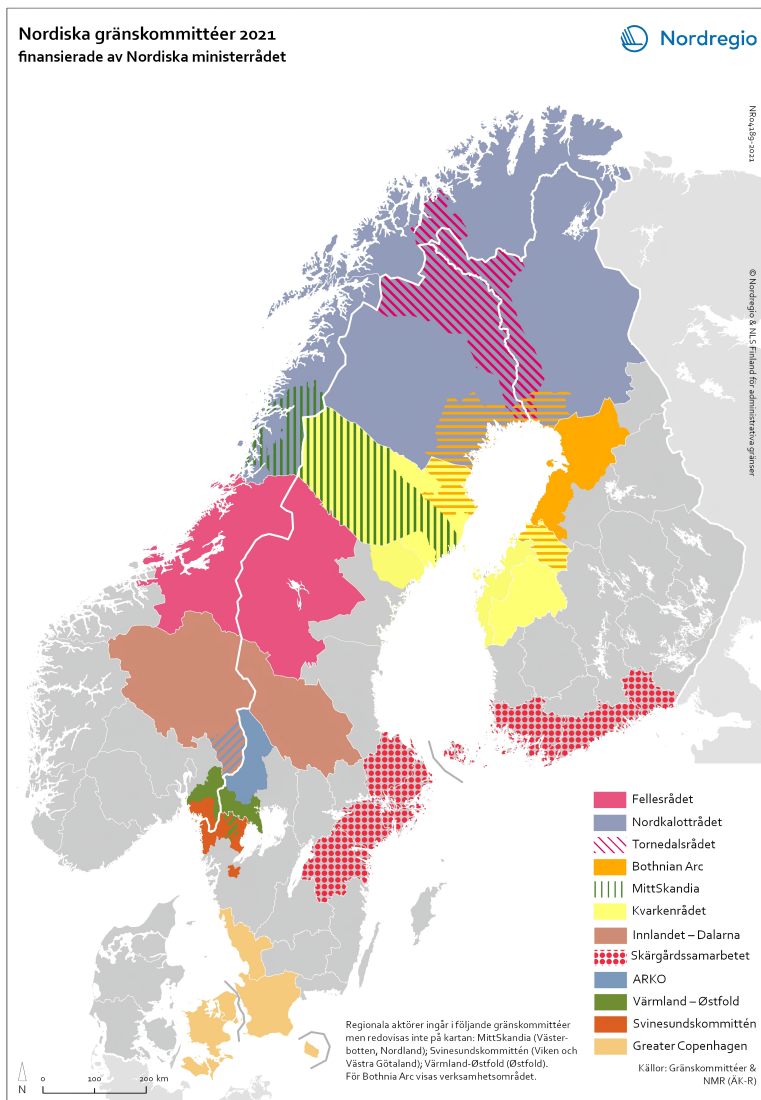
Kvarkenrådet är ett samarbetsforum för nordiskt gränsregionalt samarbete mellan de tre österbottniska landskapen i Finland samt Västerbotten och Västernorrland i Sverige som tillsammans bildar Kvarkenregionen. Kvarkenrådets grundverksamhet är att främja gränsregionalt samarbete, sänka språkbarriärer och bedriva projektverksamhet. **Aktiviteter inom kulturområdet innefattar bland annat "Kvarkenfesten"** som syftar till att vara en brobyggande festival som stärker de kulturella och folkliga banden mellan den finska och svenska delen. Inför Kvarkenfest ordnas även "Kvarken Talks-evenemanget" med inbjudna gäster från kultur- och näringslivet samt den offentliga sektorn. Se Kvarkenrådets/Kvarken Councils geografiska utbredning i figur 1 nedan.

Fellesrådet for Trøndelag och Jämtland Härjedalen

Föreningen Fellesrådet är en ny gränsregional plattform som bildades 2021 och fortfarande är under etablering. Tidigare ingick delar av det geografiska området tillsammans med finska landskapsförbunden Österbotten, Södra Österbotten, Mellersta Finland och Södra Savolax samt svenska Västernorrlands län i gränskommittéen Mittnorden som nu är avvecklad. Ett av Fellesrådet utpekade samarbetsområden för att skapa folkligt engagemang och gemenskap över gränsen, som lyfts fram, är att samarrangera gemensamma idrottsevenemang, framför allt inom vintersport. Även verksamhet kring besöks- och upplevelseindustrin är stark både i Trøndelag och Jämtland Härjedalen och kommittén har beskrivit verksamhet inom dessa områden som möjliga för samarbeten och utveckling av gemensamma koncept, med allt från **kulturutbyten** till världsmästerskap inom vintersport. Se Fellesrådets geografiska utbredning i figur 1 nedan.

Innlandet-Dalarna

Gränskommittén Innlandet-Dalarna är ett gemensamt gränsöverskridande samarbetsorgan för regionala myndigheter/utvecklingsaktörer och kommuner i Hedmark och Dalarna. Organisationerna genomför ett nära samarbete inom prioriterade områden för att främja regional utveckling och tillväxt i regionen (Nordregio 2019). Det har inte gått att identifiera ett tydligt kultursamarbete. Kommittén samarbetar dessutom med region Värmland och länsstyrelsen i Värmlands län. Se Innlandet-Dalarna geografiska utbredning i figur 1 nedan.

Figur 1. Nordiska samarbeten i gränskommittéer

Källa: Nordregio. Kulturanalys Norden har gjort en justering av kartan gällande Mittnorden som inte längre finns kvar som en gränskommitté.

Nordiska Skärgårdssamarbetet, NSS – Nordic Archipelago Co-operation

Nordiska Skärgårdssamarbetet är ett gränsregionalt samarbete som omfattar skärgårdsregionerna i Stockholms, Uppsala, Sörmlands och Östergötlands län, Åland och de finländska landskapen Egentliga Finland, Nyland och Kymmenedalen. Organisationens verksamhet är främst riktad mot gemensamma samarbetsfrågor och upprätthållande av kontakter mellan kust- och skärgårdsområden. Dessutom organiserar NSS seminarier, i syfte att synliggöra utvecklingsbehov eller möjligheter som både myndigheter och privata sektorn kan driva vidare. NSS har exempelvis drivit **kulturprojektet "Skärgårdskultur"** med fokus på regionidentitet och lokal besöks ekonomi. Projektet Skärgårdskultur följdes sedan av projektet "When we were one", som var en förstudie om skärgårdarnas gemensamma historia. NSS

ordnade även under en följd av år så kallade kulturting, fram till år 2010. Se Nordiska Skärgårdssamarbetet NSS Nordic Archipelago Co-operations geografiska utbredning i figur 1 ovan.

ARKO

ARKO är ett samarbete som startade mellan Arvika och Kongsvinger men innefattar numer tio kommuner i Inlandet i Norge (Hedmark) och i Värmland. Detta samarbete har pågått sedan 1967 och är en av de äldsta organisationerna för samarbete över den norsk-svenska gränsen. En av de viktigaste faktorerna för tillväxt och utveckling i gränsregionen är en fungerande infrastruktur och ARKO:s huvudinriktning är utveckling och gränsöverskridande samverkan inom infrastruktur samt utveckling av IKT. Men gränskommittén arbetar även med kulturfrågor, i **främjandet av ett varierat kulturliv** med aktiviteter över gränsen (Hagsmo 2004:48). Se ARKO:s geografiska utbredning i figur 1 ovan.

Gränskommittén Värmland-Østfold

Gränskommittén Värmland-Østfold huvudsakliga uppgift är att främja och bidra till ett samarbete över gränsen med särskild vikt på infrastruktur, information och undanröjande av gränshinder. Dessutom är samarbete inom hälsosektorn, näringsliv och kompetensutveckling prioriterade områden. Gränskommittén arbetar bland annat med **kulturhistoriska satsningar** genom förstudien "Veien til Frihet" som föreslår etablering av kunskapscenter på bägge sidor gränsen med utgångspunkt i flyktingrutterna mellan Norge och Sverige under åren 1940–1945 och flyktingars situation i dagens Europa. Se Värmland- Østfolds geografiska utbredning figur 1 ovan.

Svinesundskommittén

Svinesundskommittén har sin bakgrund i ett samarbete mellan Østfold-Bohuslän/Dalsland som inleddes 1980 i och med att Gränskommittén Østfold-Bohuslän/Dalsland bildades. Verksamheten har från och med januari 2014 i sin helhet övertagits av den ideella föreningen Svinesundskommittén bestående av åtta svenska och åtta norska kommuner samt Østfold fylkeskommune och Västra Götalands-regionen. Uppdraget är att stärka utvecklingen i regionen genom att få bort gränshinder och skapa möjligheter för affärer, jobb och ett stärkt utbyte mellan regionerna. I ett initiativ för att locka besökare till gränsregionen har projektet "Gränsen som attraktion" utvecklat konceptet **"Kultur-Turer i grenseland"** som ger inspiration till utflykter i både Sverige och Norge. Man har bland annat tagit fram turförslag på olika teman såsom lokal mat, kultur och de marina nationalparkerna^[5]. Se Svinesundskommitténs geografiska utbredning i figur 1 ovan.

5. https://issuu.com/svinesundskommitten/docs/kulturtur_norsk_engelsk

Öresundskommittén – Greater Copenhagen and Skåne Committee

Öresundsregionen är en central gränsregion inom Norden med stora flöden person- och varutransporter över sundet. Här fungerar den s.k. Öresundskommittén som plattform för det politiska samarbetet mellan Skåne och Själland sedan 1993. Kommittén är en gemensam intresseorganisation som syftar till att stärka samarbetet. Öresundskommittén har fokus på arbetsmarknad och gränshinder, infrastruktur och **kultur och folkligt engagemang**. Bland annat har Öresundskommittén under tidigare år **utverkat ett kulturpass** som syftade till att få fler svenskar och danskar att åka över Öresund och ta del av hela Öresundsregionens kulturutbud. Se Öresundskommitténs geografiska utbredning i figur 1 ovan.

Utöver ovan listade gränskommittéer, illustrerade i figur 1, finns även en gränskommitté som spänner över ett större geografiskt sammanhang kallad NORA.

Nordisk Atlantssamarbete (NORA)

NORA är en av de gränsregionala kommittéerna inom Nordiska ministerrådets regionalpolitiska samarbetsprogram, och fungerar som ett mellanstatligt samarbete. Den identifierade NORA-regionen omfattar kustNorge dvs. de nio kustfylkena i Norge, från Rogaland i söder till Finnmark i norr, samt Färöarna, Grönland och Island. Det nordiska kultursamarbetet har etablerat tre institutioner i NORA-regionen (nordatlantiska Norden), med Nordiska hus i Reykjavik och Torshavn och ett nordiskt institut på Grönland. Institutionerna spelar en viktig roll för att främja det nordiska kultursamhället i en region som ligger utanför den skandinaviska kärnan av Norden. Förutom att **främja regionala- och kulturella identiteter och en regional kulturgemenskap** är ett fokusområde för NORA kopplat till kreativa industrier. Här framhåller man den nordatlantiska **regionen som plats för film- och tv-produktioner**. Detta med bakgrund i regionens säregna natur (Nordiska ministerrådet 2019).

Nordens hus, institut och stöd för kulturutbyte

Nordiska informationskontor

En form av institution som inte organiseras gränsregionalt men ändå syftar till att förmedla gränsöverskridande nordiskt samarbete är de nordiska informationskontoren. Informationskontoren återfinns i alla de fem nordiska länderna och de tre självstyrande områdena. Dessa kontors uppgift är att svara på frågor kopplat till att flytta till, arbeta eller studera, samt söka stöd och starta företag, i annat nordiskt land.

Ytterligare verksamhet som drivs för samarbete inom Norden är Föreningarna Nordens Förbund (FNF), respektive de nationella Föreningen Norden i respektive land. Gemensamt anordnas i november varje år den nordiska litteraturveckan i syfte att sprida nordisk läsning och litteratur.

För det nordiska kultursamarbetet har det även inrättats ett antal nordiska institutioner som ska bidra till utvecklingen på kulturområdet samt stärka gemenskap och samarbete.

Nordens institut på Grönland (NAPA)

Nordens institut på Grönland ger stöd och bidrar till att utveckla det grönländska kulturlivet med särskilt fokus på barn- och ungdomskultur. Utöver detta ingår i uppdraget från Nordiska ministerrådet också att sprida grönländsk kultur till andra länder och regioner inom Norden samt förmedla kultur från andra nordiska länder och regioner till Grönland.

Nordens institut på Åland (NIPÅ)

Nordens institut på Åland (NIPÅ) har till uppgift att stärka det åländska kulturlivet, främja Ålands aktiva deltagande i nordiskt kultursamarbete och utveckla samarbetet mellan Åland och de övriga länderna på det allmänskulturella området.

Nordens hus i Reykjavik

Nordens hus i Reykjavik är ett nordiskt kultur- och kunskapscenter och en kreativ mötesplats och fungerar som en förbindelselänk mellan Island och det övriga Norden.

Nordens hus på Färöarna

Nordens hus på Färöarna främjar kulturlivet på Färöarna och skapar ömsesidiga relationer mellan kulturlivet på öarna och Norden i övrigt.

Nordisk kulturkontakt

Utöver de nordiska hus som beskrivits ovan fanns tidigare också Nordens institut, Nifin, i Finland. Denna verksamhet fusionerades år 2011 med Kulturkontakt Nord som fungerade som sekretariat för Nordiska ministerrådets stödprogram för mobilitet och konst- och kultursamarbete. Den gemensamma institutionen bytte 2017 namn till Nordisk kulturkontakt och förmedlar finansiering till kultur och mobilitetstöd samt är en mötesplats för kultur.

Sammanfattning gränsregionala samarbeten

Ovan har vi kunnat konstatera att etablerade nordiska samarbeten så som gränskommittéerna har visst fokus på kulturfrågor även om det inte är huvudsyftet med verksamheten. I huvudsak omfattar kulturellerad verksamhet deltagande eller kulturkonsumtion genom aktiviteter som tangerar besöksnäringen. I gränskommittéernas arbete är det alltså inte bara de konkreta gränshindren så som tull, skatteregler och lagmässiga hinder som arbetet riktas mot. Gränskommittéerna arbetar även med att minska så kallade mentala gränshinder som påverkar möjligheterna till samarbete över gränserna. Ur detta perspektiv antas språkskillnader och bristande kunskap om ländernas kultur spela roll för samarbetet över gränsen.

Slutsatserna ovan ger perspektiv på hur kulturpolitiken i Norden omsätts i praktiken för att stödja och främja gränsöverskridande kulturellt utbyte, diversitet och engagemang. I sammanhanget kan också nämnas att Nordiska ministerrådets bedriver informationstjänst för den som flyttar, arbetar, studerar eller vill starta företag i Norden, samt att det har etablerats Nordiska hus för att ytterligare skapa närvaro av ett nordiskt samarbete, inte minst på öarna som är på avstånd från Skandinavien.

Gränsöverskridande arbetsflöden inom Norden

Att arbeta i ett annat nordiskt land har för nordbor varit möjligt under mycket lång tid. De nordiska länderna ingick 1954 ett avtal om en gemensam nordisk arbetsmarknad som ger nordiska medborgare rätt att fritt kunna arbeta och bosätta sig i ett annat nordiskt land (Andersson & Wadensjö 2008). I syfte att ytterligare underlätta och skapa ett öppnare Norden där det är möjligt att flytta, pendla, studera och driva företag över nationsgränserna skapades 2014 Gränshinderrådet. Arbetet bedrivs bland annat genom att samla och dokumentera inrapporterade gränshinder i en gränshinderdatabas (Kulturanalys Norden 2022a). Gränshinderrådet fick förnyade mandat 2018, och från och med då är det kvantitativa målet att undanröja 8–12 gränshinder per år inom arbetsmarknads-, social-, utbildnings- och näringslivsområdena.

Trots den relativt långa tiden av öppenhet i Norden har studier visat att siffrorna över arbetspendling varit stabila eller till och med sjunkande sedan 1990-talet (Nordregio 2023b). Det gäller även när det kommer till andelen av befolkningen som inte pendlar utan är födda i ett annat nordiskt land, dvs. nordbor som invandrat. Denna andel har stadigt minskat i Sverige och Grönland sedan 1990, medan andelen på Åland och Färöarna har visat motsatt mönster under de senaste två decennierna (ibid). I denna rapport är dock fokus riktat mot kulturskapare och vi ska i detta kapitel studera dels andelen kulturskapare i Sverige som invandrat från andra nordiska länder, dels studera arbetspendlingen av nordiska kulturskapare till Sverige och Danmark.

Nordiska kulturskapare i Sverige

Rörligheten av kulturskapare inom Norden handlar inte enbart om pendling, dvs. att kulturskapare har sin boendeort i ett nordiskt land och utför sitt arbete i ett annat. En del av arbetskraften i de nordiska länderna består naturligtvis även av permanentboende personer från andra nordiska länder. Tidigare studier har exempelvis visat att medan personer födda i Sverige utgör den största nordiska minoriteten i den danska huvudstadsregionen är den största minoriteten i många andra danska regioner födda på Grönland. I Sverige är den största nordiskfödda minoriteten från Finland men de regionala skillnaderna inom respektive land visar att närheten spelar roll (Nordregio 2023b). Exempelvis är danskar den största nordiska minoriteten i södra Sverige, norrmän i västra Sverige och finländare i

övriga delar av landet (Nordregio 2022). Med utgångspunkt i denna förkunskap har frågan om hur det specifikt ser ut med nordbor bland sysselsatta i kultursektorn i Sverige adresserats nedan.

Denna genomgång har gjorts både för sysselsatta inom SNI 90 "Konstnärlig och kulturell verksamhet samt underhållningsverksamhet" och SNI 91 "Biblioteks-, arkiv- och museiverksamhet", och för bredare avgränsning av kulturella och kreativa branscher (se bilaga 2).

Baserat på den mikrodata på individnivå som Kulturanalys Norden har tillgång till för Sverige är det möjligt att studera utvecklingen av verksamma inom kultursektorn avgränsat till individer som invandrat till Sverige från övriga Norden i vuxen ålder, från 25 år och uppåt. Med detta ges en indikation på flöden av arbetskraft inom kultursektorn. Personer som fötts i andra nordiska länder men invandrat till Sverige som barn och därmed haft sin uppväxt i Sverige har avgränsats bort.

När vi på detta sätt studerar antalet nordiska kulturskapare i Sverige över tid, kan vi i tabell 1 nedan se att dessa ökade något i antal mellan åren 2019 och 2021. I kulturella och kreativa branscher handlar det om strax över 1 100 personer och inom den snävare definitionen av kultursektorn om runt 600 personer.

Tabell 1. Sysselsatta inom kultursektorn i Sverige som är födda i annat nordiskt land, 2019–2021, antal och förändring.

Källa: Myndigheten för kulturanalys bearbetat av Kulturanalys Norden.

År	KKB	SNI 90–91
2019	1 103	589
2020	1 138	591
2021	1 196	625
Δ 2019–2021	8 %	6 %

Det kan också vara intressant att ställa antalet nordiska kulturskapare som är verksamma inom den svenska kultursektorn i relation till hur många nordbor som arbetar på den svenska arbetsmarknaden i stort.

I tabell 2 nedan gör vi en sådan jämförelse, här kan vi se att i förhållande till antalet nordbor på den svenska arbetsmarknaden i stort har de nordiska kulturskaparnas andel inom kultursektorn (SNI 90–91) varit relativt konstant under de senaste åren.

Inom KKB^[6] däremot har antalet verksamma nordbor minskat relativt det totala antalet sysselsatta från övriga Norden på svensk arbetsmarknad som helhet. Eftersom det i numerära tal inte visar på en nedgång för kulturskapare är det arbetsmarknaden som helhet som har växt.

Tabell 2. Nordbor inom kultursektorn i Sverige som andel av samtliga sysselsatta nordbor i Sverige, 2019–2021.

Källa: Myndigheten för kulturanalys bearbetat av Kulturanalys Norden.

*Förändringen mellan 2019–2021 visas i procentenheter och inte i procent.

År	KKB	SNI 90–91
2019	5,2 %	2,7 %
2020	5,2 %	2,6 %
2021	4,9 %	2,6 %
Δ 2019–2021	Minus 0,3 P.e.*	Minus 0,1 P.e.*

Gränsöverskridande arbetspendling inom Norden

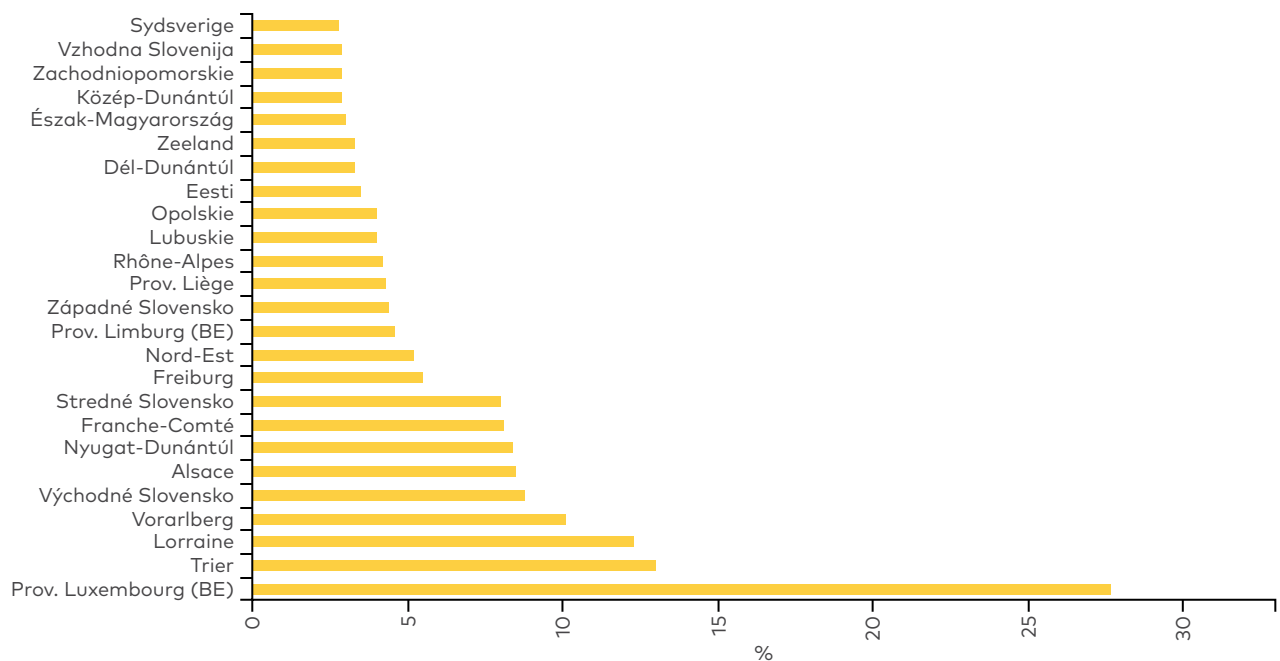
I samtliga nordiska länder gäller att en mycket liten del av de sysselsatta arbetspendlar över nationsgräns. I jämförelse med den gränspendling som sker på den europeiska kontinenten är Norden långt ifrån den mest integrerade regionen.

Nordregio har i ett *working paper* sammanfattat de huvudsakliga teoretiska modeller som söker förklara gränsöverskridande pendling. Den kanske mest kända teoretiska modellen inom studier av drivkrafter för mobilitet är en s.k. "push & pull-modell", som listar fyra faktorer som påverkar migration: 1) pådrivande effekter, 2) attraktionseffekter, 3) hinder och 4) personliga faktorer (Nordregio 2022, Lee 1966). Pådrivande effekter kan vara sådana som hög konkurrens om jobb eller brist på intressanta jobbmöjligheter i boenderegionen. Attraktionseffekter kan exempelvis vara större möjligheter till intressanta jobbmöjligheter, högre lönenivåer och bättre arbetsförhållanden i regionen man väljer att pendla till. Hinder kan vara omständigheter som hindrar gränsöverskridande arbetspendling eller långa tidsavstånd^[7] medan personliga faktorer slutligen, kan vara sådant som att pendlaren har kopplingar till pendlingsregionen exempelvis genom sitt ursprung eller språkkännedom.

6. För en närmare genomgång av vad som räknas till KKB se tidigare metodrapport från Kulturanalys Norden (Kulturanalys Norden 2022c) samt bilaga 2.
7. Tidsavstånd är en viktig parameter när det gäller pendlingsbenägenhet. Vissa menar exempelvis att den tid individer är villiga att avsätta till pendling är konstant oavsett tid och rum. Ur detta perspektiv, som brukar kallas "Marchettis konstant", skulle samma tidsmodell gälla exempelvis för pendling inom ett land som över landsgränser. Marchettis konstant är benämningen på den genomsnittliga tid som en person spenderar för att pendla varje arbetsdag. Dess värde är ungefär en timme, eller en halvtimme för en enkel resa. Måttet är uppkallat efter den italienske fysikern Cesare Marchetti.

Av figuren nedan kan vi konstatera att endast en nordisk region förekommer bland de 25 europeiska NUTS2-regioner med störst andel gränsöverskridande pendling som andel av sysselsättningen. Data avser utpendlare och bygger på EU:s arbetskraftsundersökning som riktas till privata hushåll, 15 år och äldre (EU-LFS). De regioner i Europa som har allra störst gränsöverskridande pendling är regioner som gränsar till finans- och lågskatteländer. Absolut störst gränsöverskridande pendling har exempelvis den sydöstra belgiska provinsen Luxembourg som också gränsar till landet Luxemburg. Därefter kommer den tyska regionen Trier och den franska regionen Lorraine vilka också gränsar till landet Luxemburg, följt av den österrikiska regionen Vorarlberg som gränsar till Lichtenstein och den slovakiska regionen Východné Slovensko som gränsar till Wien i Österrike.

Ska man dra någon slutsats baserat på figur 2 är det för det första att det i samtliga fall med hög pendlingsandel handlar om gränsregioner dvs. regioner invid nationsgräns, och för det andra att dessa gränsregioner gränsar antingen till ett land med påtagligt högre lönenivåer eller i andra hand till huvudstadsregioner i det angränsande landet. Huvudstadsregioner erbjuder vanligen mer kvalificerade jobb möjligheter och högre lönenivåer för jämförbara arbeten vilket naturligtvis är incitament till pendling. Att både närhet och löneläget spelar roll för gränsöverskridande arbetspendling ligger också i linje med vad tidigare studier konstaterat (Nordregio 2023b).

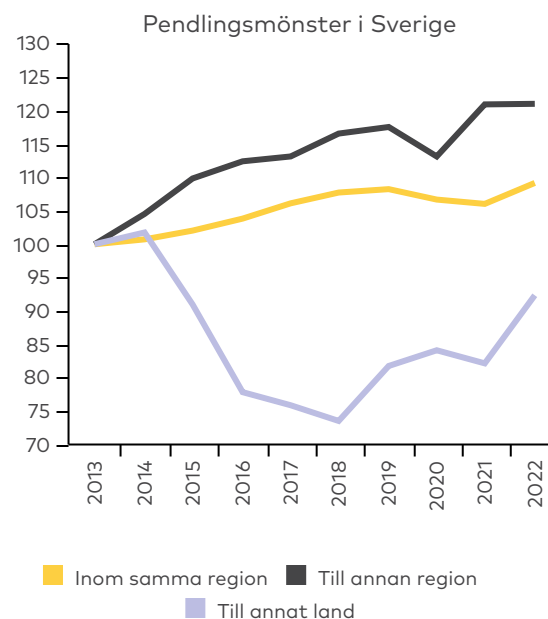
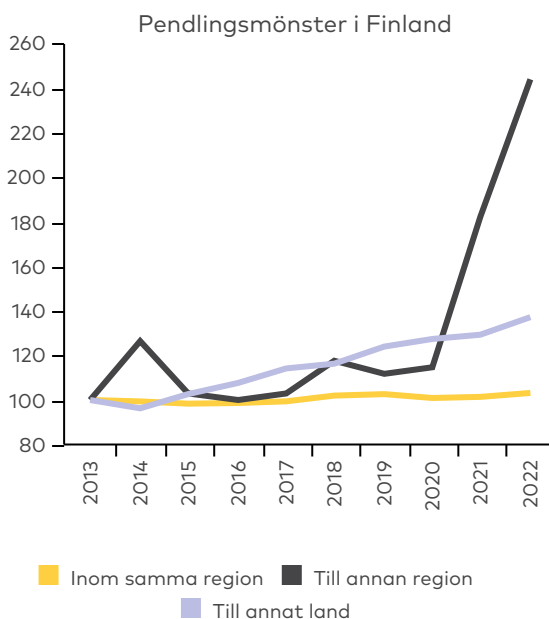
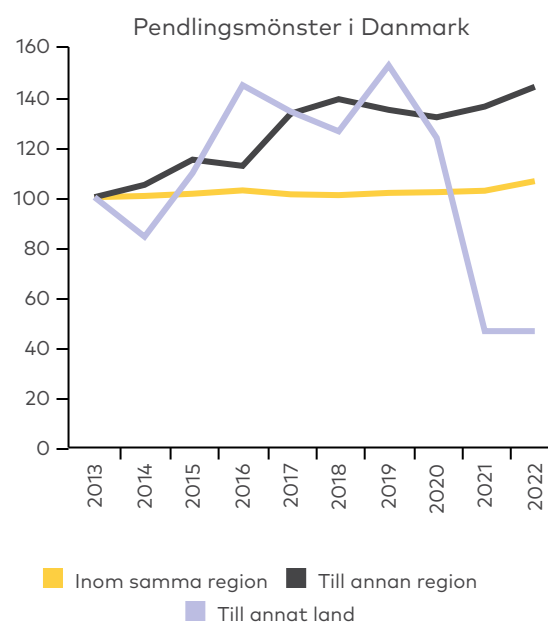
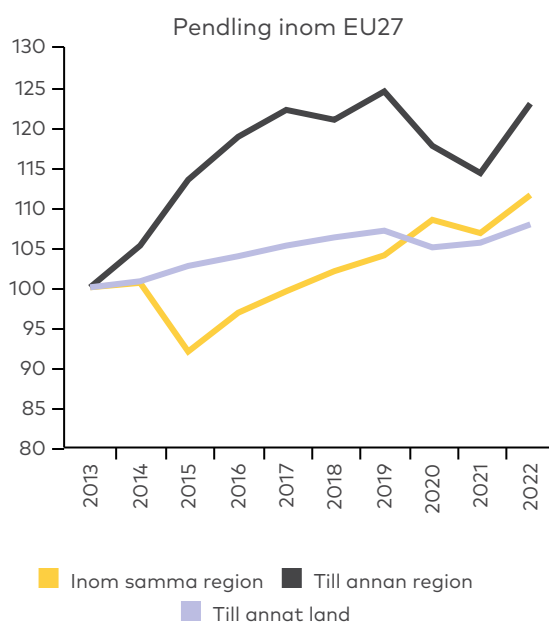

Figur 2. Gränsöverskridande utpendlare som andel av total sysselsättning per NUTS2-region, år 2015.

Källa: Eurostat bearbetat av Kulturanalys Norden.^[8]

8. Bearbetningen är gjord genom sammankoppling av data för pendling https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/lfst_r_lfe2ecomm/default/table?lang=en med data för sysselsättning https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/lfst_r_lfe2emp/default/table?lang=en

Studerar vi hur de generella pendlingsmönstren för de nordiska länderna sett ut över tid, kan vi konstatera att både för Sverige och Danmark har arbetspendlingen till ett annat land sjunkit i förhållande till hur nivåerna såg ut år 2013 (blå linje i grafer nedan). Under samma period har pendling till ett annat land ökat generellt inom EU och vi kan också observera en markant ökning av gränsöverskridande pendling i Finland.

Figur 3. Pendlingsmönster i Danmark, Finland, Sverige och EU27, 2013–2022.

Källa: Eurostat bearbetat av Kulturanalys Norden. (se fotnot 8)

Kommentar: Ett indexvärde är fastställt till antalet för 2013 som basår. Grafen visar förändring i relation till detta.

Figuren ovan illustrerar total pendling inom regioner, länder samt till utlandet för tre nordiska länder samt EU sammantaget. Pendlingen till utlandet i dessa data avser gränsöverskridande pendling oavsett destinationsland. Tidigare studier har visat att den gränsöverskridande pendlingen specifikt inom Norden har varit relativt konstant under de senaste 30 åren (Nordregio 2023b). Det största flödet inom Norden består samtidigt av svenskar som arbetar i de andra nordiska länderna. Vi kan också konstatera att över hälften av utpendling från Sverige hade Norge som destinationsland och därefter är Danmark det vanligaste landet.

Nordisk arbetspendling inom kultur, fokus på Danmark och Sverige

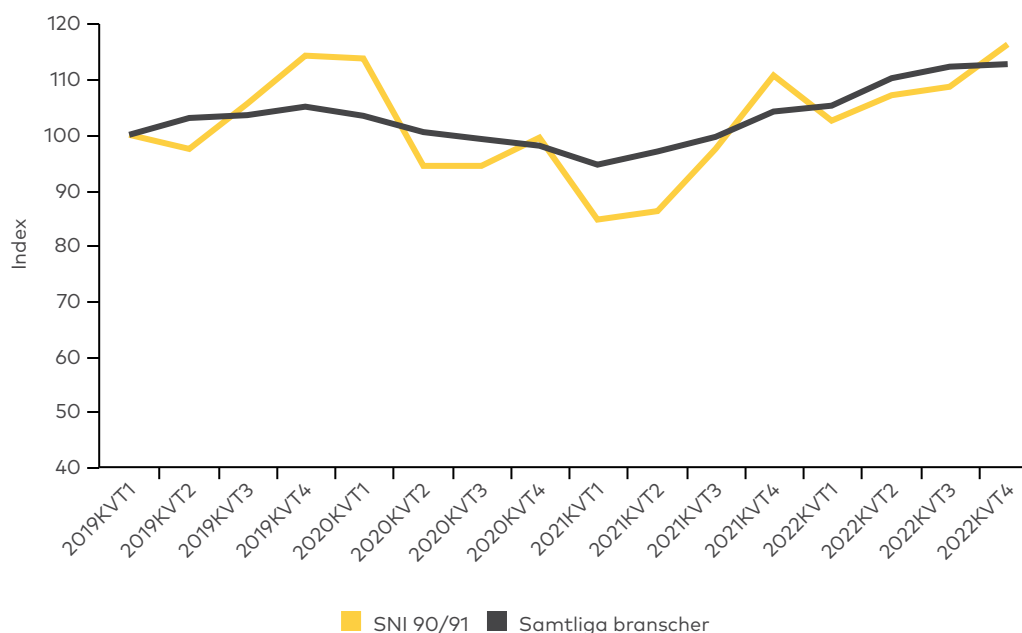
I denna del av rapporten redovisas uppdaterad pendlingsstatistik för kultursektorn specifikt. Utgångspunkten är inflöden av nordbor för Danmark respektive Sverige för åren 2019 till 2022. Kapiteldelen syftar till att ge en allmän beskrivning av hur väl integrerat Norden är ur ett arbetspendlingsperspektiv. Utöver pendlingsdata kompletteras också bilden av nordiska kulturskapare verksamma i andra nordiska länder med data över nordiska medborgare som under samma tidsperiod har betalat artistskatt (A-SINK) i Sverige. En viktig aspekt att ta i beaktande vid tolkning av data är att statistiken över inpendlare baseras på sk. arbetsgivardeklarationer och rör i huvudsak kulturskapare med anställning. Vi vet sedan tidigare studier att många kulturskapare är egenföretagare och kombinerar anställningar med egen fakturering. Detta kan leda till viss undervärdering av pendlingen som äger rum mellan länderna. Genom att i slutet av kapitlet även studera inbetald artistskatt undersöker vi en kompletterande beskrivning.

Inpendling av kulturskapare till Danmark

Vi börjar med att studera pendlingen till Danmark. I figur 4 nedan redovisas indexerade inpendlingsflödesvolymerna dels för kultursektorn (SNI 90–91), dels för samtliga branscher kvartalsvis för åren 2019–2022. Den utveckling vi kan observera tyder på att den generella arbetspendlingen under perioden mellan det andra kvartalet 2020 och sista kvartalet 2021 (dvs. under covid-19-pandemin) sjönk under den nivå som rådde vid inledningen av år 2019. Därefter har arbetspendlingen till Danmark från övriga Norden överstigit den nivå som rådde vid periodens början.

När det gäller inpendlingen av kulturskapare från de övriga nordiska länderna till Danmark är flödena inte lika jämna. Här kan vi observera potentiella säsongsvariationer med i huvudsak "toppar" under det fjärde kvartalet respektive år liksom relaterade "bottnar" huvudsakligen vid det första kvartalet respektive år.

Även för pendlingen av kulturskapare till Danmark kan vi observera ett lägre flöde under år 2020 och inledningen av år 2021, dvs. den period då reserestriktioner som en konsekvens av pandemin var som hårdast liksom då restriktionerna för större kulturevenemang var som mest påtagliga.

Figur 4. Inpendling till Danmark, per kvartal 2019–2022.

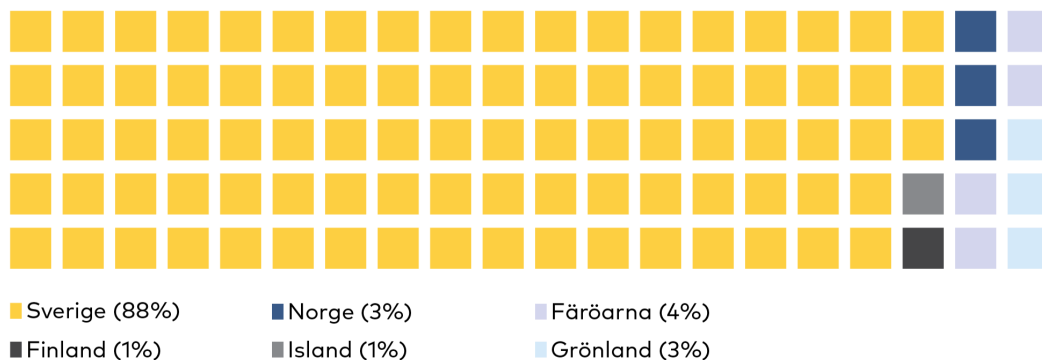
Källa: Danmarks statistik, DST, bearbetat av Kulturanalys Norden.

Kommentar: Ett indexvärde är fastställt till antalet för första kvartalet 2019 som bas. Grafen visar förändring i relation till detta.

Ovan har vi kunnat identifiera och beskriva de huvudsakliga mönstren för nordisk arbetsinpendling i den danska kontexten. Med nyligen framtagna data Danmarks statistik kan vi även studera dessa flöden inom Danmark, på regional nivå, liksom skilja ut från vilka nordiska länder pendlingsflödena härstammar.

När vi studerar pendlingsflödena mer i detalj, dvs. till vilka danska regioner de nordiska pendlingsflödena går, liksom från vilka ursprungsländer pendlingen utgår, finner vi ett antal tydliga mönster. När det gäller arbetspendlingen till Danmark från de övriga nordiska länderna kan vi konstatera att inpendlingen domineras av svenska arbetstagare, vilka utgör nära 88 % av de nordiska inpendlarna. Detta mönster förklaras troligen i huvudsak av ett antal faktorer: dels är Sverige den befolkningsrikaste nationen inom Norden, dels är Sverige det närmaste grannlandet i avstånd räknat liksom det enda nordiska land med vilket Danmark har direkt förbindelse för tåg-, buss- och biltrafik (via Öresundsbron). De regioner i Danmark och Sverige som via Öresundsbron är sammankopplade är samtidigt befolkningsrika regioner. Huvudstadsregionen i Danmark är den folkrikaste i Danmark och Skåne är en av Sveriges tre storstadsregioner, och den tredje folkrikaste regionen i Sverige. Svenskar är också den största nordiska minoriteten boende i den danska huvudstadsregionen (Nordregio 2022).

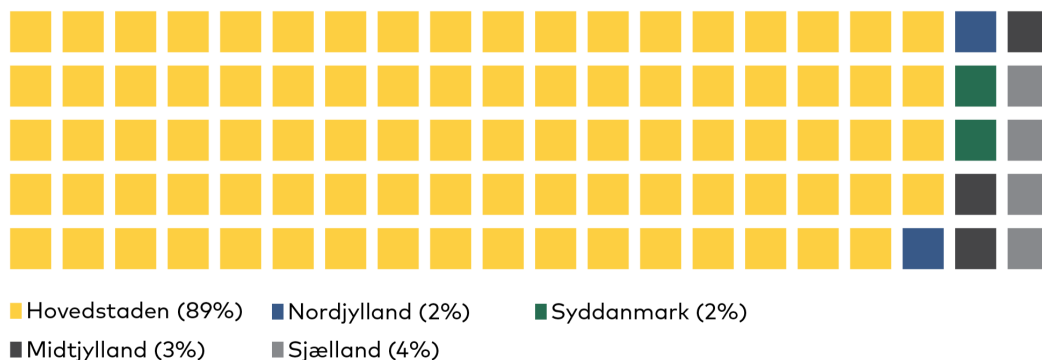
Dessa både demografiska (befolkningsstorlek) och infrastrukturella (Öresundsbron) faktorer gör att Öresundsregionen dominerar den nordiska arbetspendlingen till Danmark. Störst betydelse har troligen huvudstadsregionens storlek som arbetsmarknad och dess ekonomiska dynamik, då de huvudsakliga flödena även från de andra nordiska länderna går till denna region (ca 89 % av den nordiska inpendlingen), vilket framgår av figuren nedan.

Figur 5. Inpendling till Danmark fjärde kvartal 2022, andel per land.

Källa: Danmarks statistik, DST, bearbetat av Kulturanalys Norden.

Kommentar: Varje ruta motsvarar en procent.

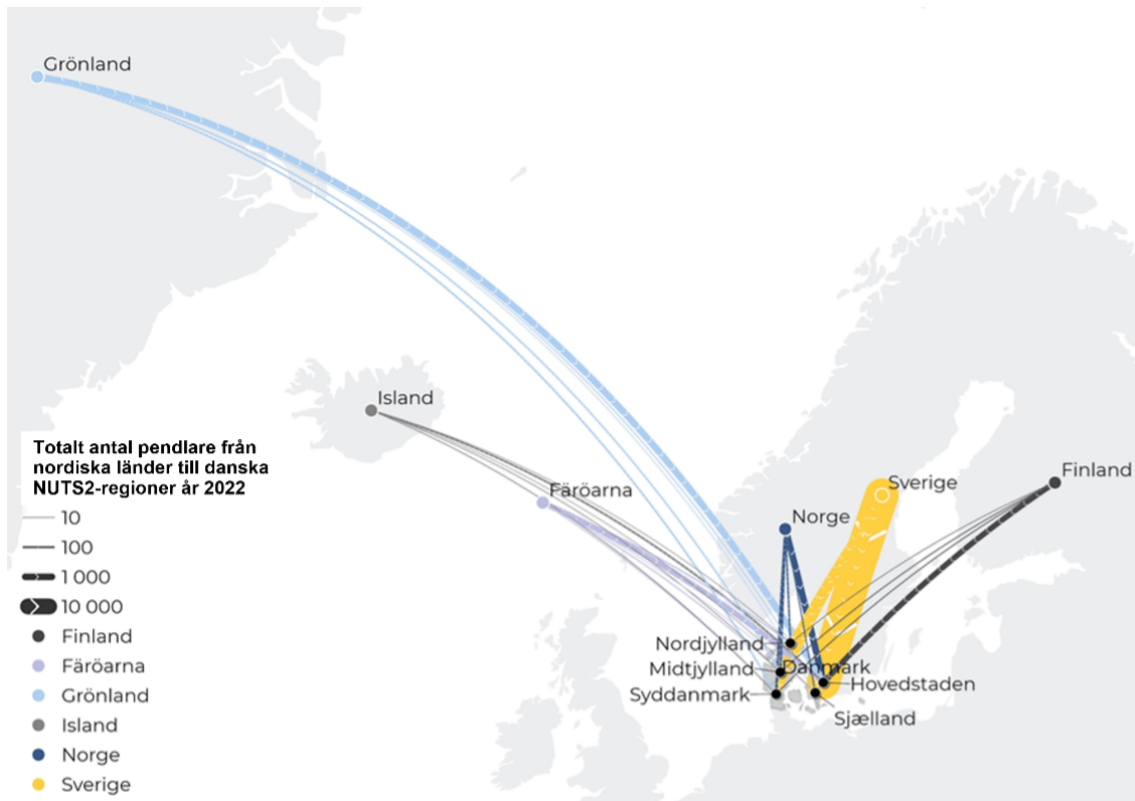

Figur 6. Inpendling till Danmark fjärde kvartal 2022, andel per NUTS2-region.

Källa: Danmarks statistik, DST, bearbetat av Kulturanalys Norden.

Kommentar: Varje ruta motsvarar en procent.

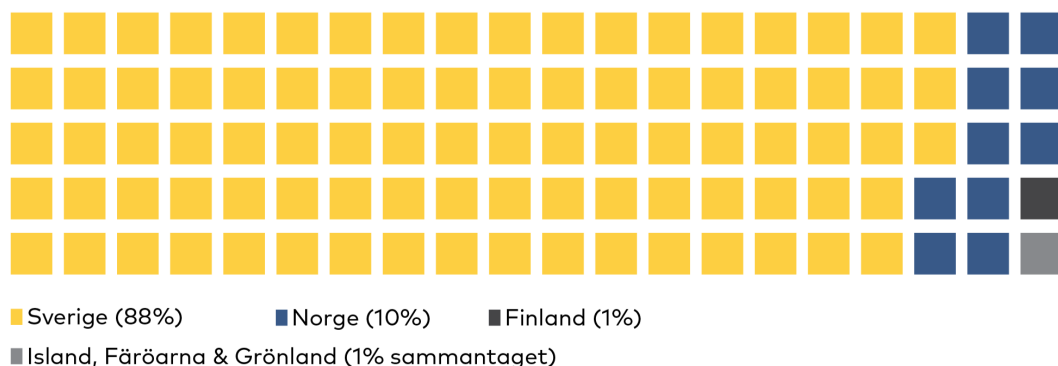
Även avstånd påverkar rimligtvis pendlingsflödena eftersom avstånd och pendlingstid ofta är starkt sammankopplade. Sverige är det nordiska grannland som har kortast avstånd till Danmark och svenskarna dominerar pendlingsflödena, vilket också framgår av pendlingskartan nedan (figur 7).

Figur 7. Pendling till danska NUTS2-regioner från nordiska länder, fjärde kvartal 2022.

Källa: Danmarks statistik, DST, bearbetat av Kulturanalys Norden.

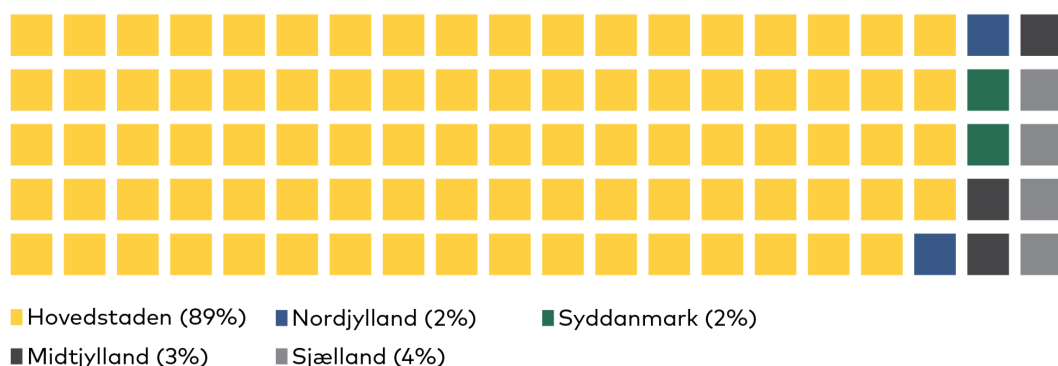
Huvudfokus i denna rapport ligger dock på arbetspendling specifikt inom kultursektorn, och väljer vi att filtrera pendlingen efter bransch finner vi ett antal intressanta mönster. För det första kan vi konstatera att denna enskilda sektor endast utgör ca 3–4 % av den totala nordiska inpendlingen till Danmark. Flera av de strukturer som gäller för den totala arbetspendlingen gäller dock även inom kultursektorn, bland annat kan vi även här konstatera att svenskarna dominerar flödena i lika hög grad, se figurer nedan. Motsvarande ca 88 % av de nordiska kulturarbetare som pendlar in till Danmark kommer från Sverige och när det gäller just denna sektor är även den danska huvudstadsregionen som arbetsmarknad lika dominerande; nära 90 % av alla inpendlande kulturskapare från övriga Norden till Danmark finner sin sysselsättning just i huvudstadsregionen.

Figur 8. Inpendling av kulturskapare till Danmark fjärde kvartal 2022, andel per land.

Källa: Danmarks statistik, DST, bearbetat av Kulturanalys Norden.

Kommentar: Varje ruta motsvarar en procent.

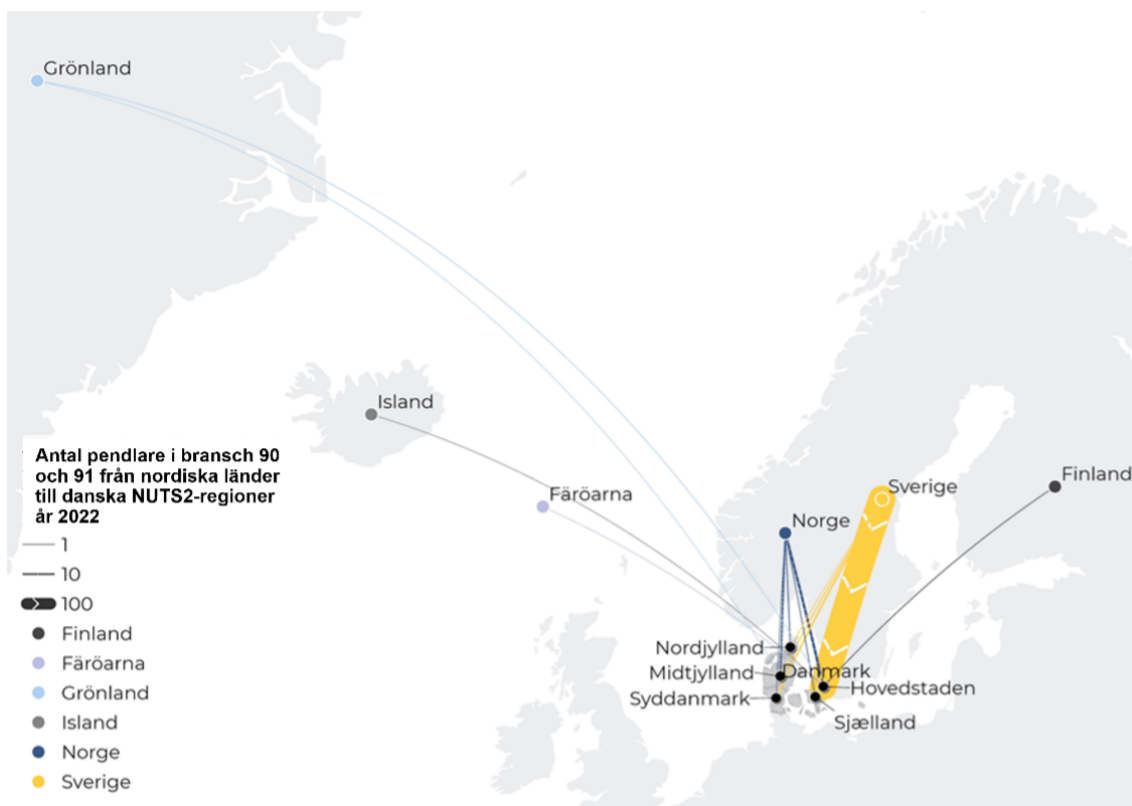
Figur 9. Inpendling av kulturskapare till Danmark fjärde kvartal 2022, andel per NUTS2-region.

Källa: Danmarks statistik, DST, bearbetat av Kulturanalys Norden.

Kommentar: Varje ruta motsvarar en procent.

Att svenskarna utgör en stor andel av de pendlande kulturarbetarna förklaras troligen av flera av de faktorer som vi tidigare nämnt - demografi, lägre löneläge i Sverige, geografisk närhet och infrastrukturell tillgänglighet. Till detta bör även läggas den relativa språkliga närheten mellan länderna samt det faktum att Danmarks och Sveriges gränsregioner är just storstadsregioner.

Kulturverksamheters lokalisering domineras av urbana miljöer i allmänhet och huvudstadslokalisering i synnerhet. Tidigare studier från Kulturanalys Norden har visat att klustren av kulturverksamheter sammanfaller med de nordiska storstadsområdena och de regioner som i den nordiska urban-rurala typologin klassas som urbana områden (Kulturanalys Norden 2023). Detta är troligen en av förklaringarna till att pendlingsrelationen mellan den danska huvudstadsregionen och Sverige dominerar flödena även när det gäller kulturskapare, vilket framgår av pendlingskartan nedan (figur 10).

Figur 10. Kulturskapare som pendlar till danska regioner från andra nordiska länder 2022.

Källa: Danmarks statistik, DST, bearbetat av Kulturanalys Norden.

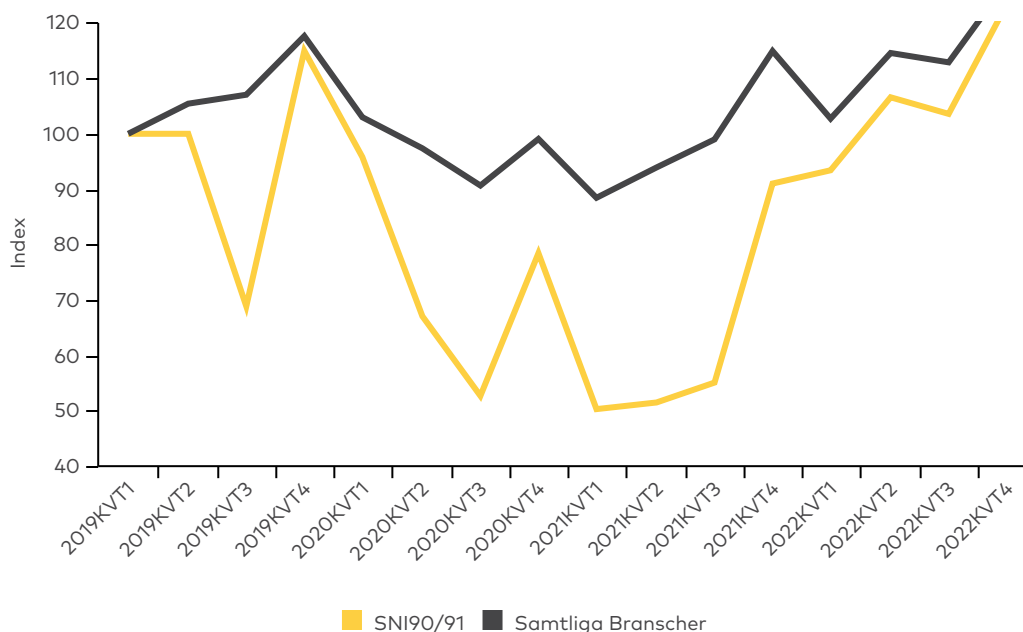
För arbetspendlingen till Danmark driven av kultursektorn rörde det sig i sista kvartalet 2022 om den högsta siffran, totalt 228 kulturskapare, för hela den studerade perioden. I relation till den totala inpendlingen till Danmark från övriga Norden var motsvarande siffra 22 000. Covid-19-pandemin innebar en nedgång som pendlingen därefter återhämtat sig från. Av kulturskapare som pendlade till Danmark hade merparten, cirka 200, sin hemvist i Sverige. Därefter kom Norge med cirka 20 inpendlande kulturskapare och övriga länder hade endast enstaka.

Det är troligt att vi kan förvänta oss att huvudstadsregionerna kan komma att spela en viktig roll för att upprätthålla integrationen inom Norden även framöver. Större arbetsmarknader har under överskådlig tid tenderat ha högre ekonomisk tillväxt och högre lönelägen. En följdfråga, som inte varit i fokus för denna studie men som naturligt inställer sig, är i vilken utsträckning löneläget för kulturskapare i de olika nordiska länderna påverkar den gränsöverskridande pendlingen. Med utgångspunkt i vad vi sedan tidigare vet om drivkrafterna bakom gränsöverskridande pendling är det troligt att både högre lönelägen och tillgång till intressanta arbetstillfällen spelar relativt stor roll.

Inpendling av kulturskapare till Sverige

Om vi nu väljer att studera den nordiska inpendlingen till Sverige kan vi observera ett antal både likheter och skillnader jämfört med utvecklingen i Danmark. I figur 11 redovisas indexerade inpendlingsflödesvolymerna dels för kultursektorn (SNI 90–91), dels för samtliga branscher kvartalsvis för åren 2019–2022. Den utveckling vi kan observera tyder på att den generella arbetspendlingen till Sverige från de övriga nordiska länderna avtog redan under det första kvartalet år 2020, dvs. det kvartal då covid-19-pandemin nådde Norden. Inpendlingen återhämtade sig dock och var under det fjärde kvartalet 2022 högre än någonsin under den studerade perioden, vilket också överensstämmer med utvecklingen i Danmark.

När det gäller inpendlingen av nordiska kulturskapare till Sverige ser vi att inpendlingsvolymerna påverkades negativt under pandemin och dessutom i en högre grad än den generella arbetspendlingen. Inpendlingen av nordiska kulturskapare återhämtade sig dock mot mitten av år 2022 och var under det fjärde kvartalet 2022 högre än någonsin under den studerade perioden.

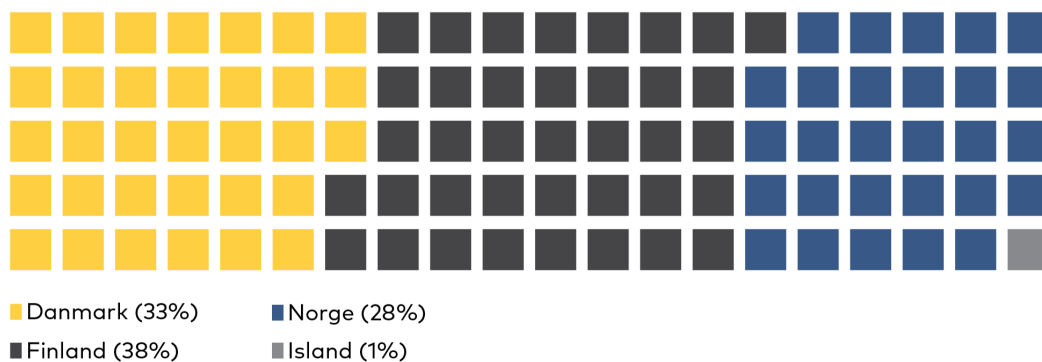

Figur 11. Inpendling till Sverige per kvartal 2019–2022.

Källa: SCB bearbetat av Kulturanalys Norden.

Kommentar: Ett indexvärde är fastställt till antalet för första kvartalet 2019 som bas. Grafen visar förändring i relation till detta.

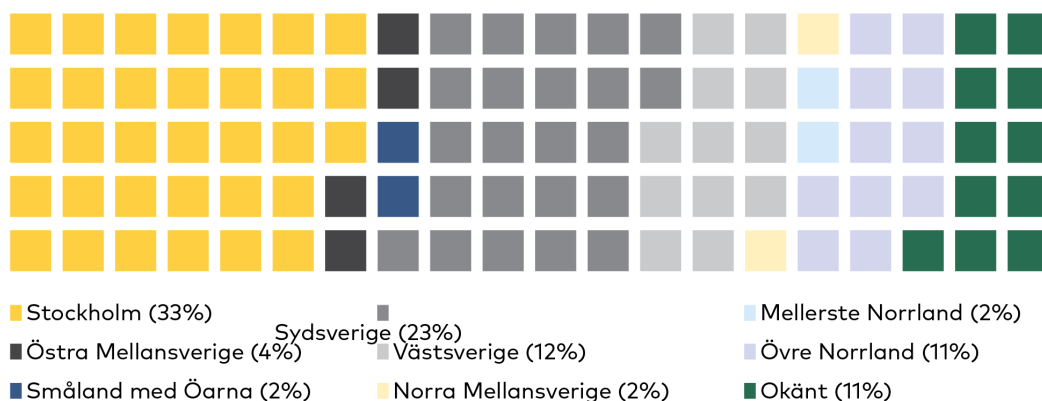
För den totala arbetsinpendlingen från andra nordiska länder till Sverige har det största inflödet under den studerade perioden varit från Finland och därefter från Danmark, följt av Norge och Island. Nästan två femtedelar av den nordiska arbetsinpendlingen till Sverige kommer från Finland och ca en tredjedel från Danmark, se figur 12. När det gäller de svenska regionernas attraktivitet för nordisk arbetspendling finner vi att cirka en tredjedel av den nordiska arbetspendlingen till Sverige går till Stockholmsregionen och strax över en femtedel till Sydsverige. Därefter kommer Västsverige och Övre Norrland med cirka en tiondel vardera.

Figur 12. Inpendning till Sverige fjärde kvartal 2022, andel per land.

Källa: SCB bearbetat av Kulturanalys Norden.

Kommentar: Varje ruta motsvarar en procent.

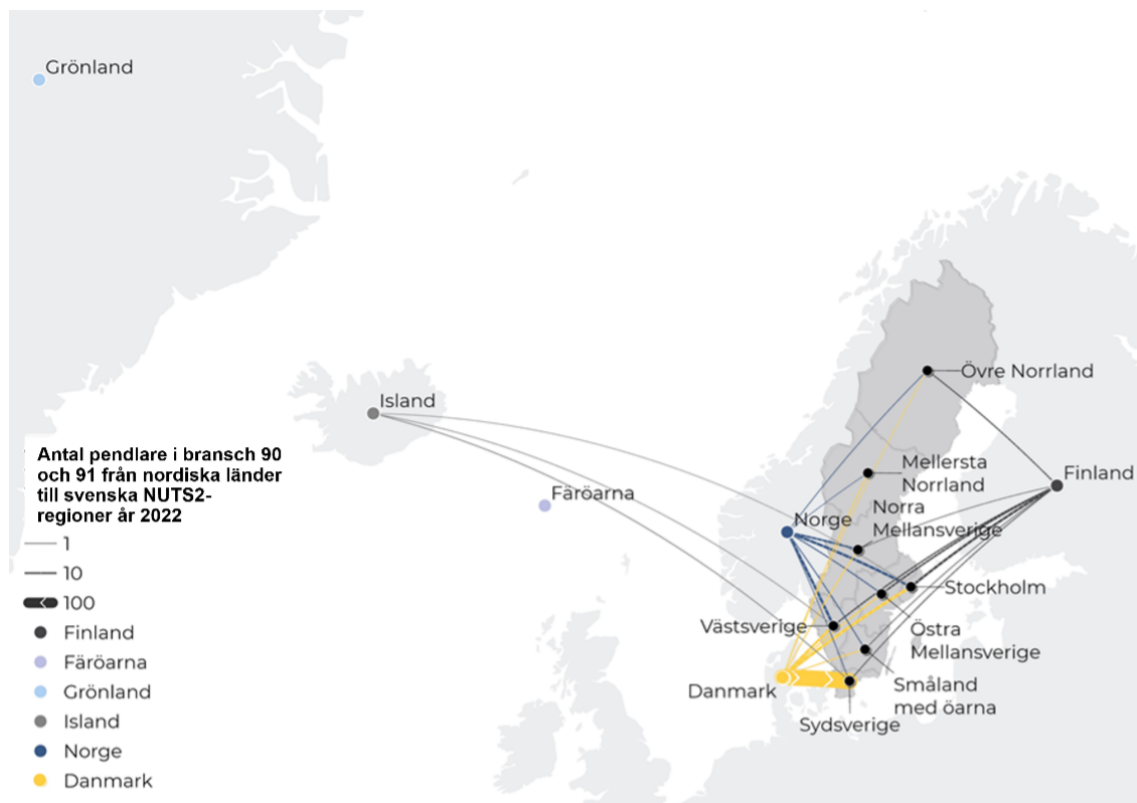

Figur 13. Inpendning till Sverige fjärde kvartal 2022, andel per NUTS2-region.

Källa: SCB bearbetat av Kulturanalys Norden.

Kommentar: Varje ruta motsvarar en procent.

Att finländarna utgör en stor andel av de inpendlande nordborna till Sverige förklaras troligen av flera faktorer, såväl geografiska som historiska och kulturella band. Till skillnad från Danmark delar Sverige och Finland landsgräns i de norra delarna av landet, delar av den finska befolkningen talar svenska och länderna har en lång historisk gemenskap inte minst genom omfattande arbetskraftsinvandring från Finland till Sverige under efterkrigstiden. När det gäller den totala nordiska arbetsinpendlingen är det också Stockholmsregionen som dominerar som arbetsregion, här går en omfattande färjetrafik från och till flera finska kuststäder.

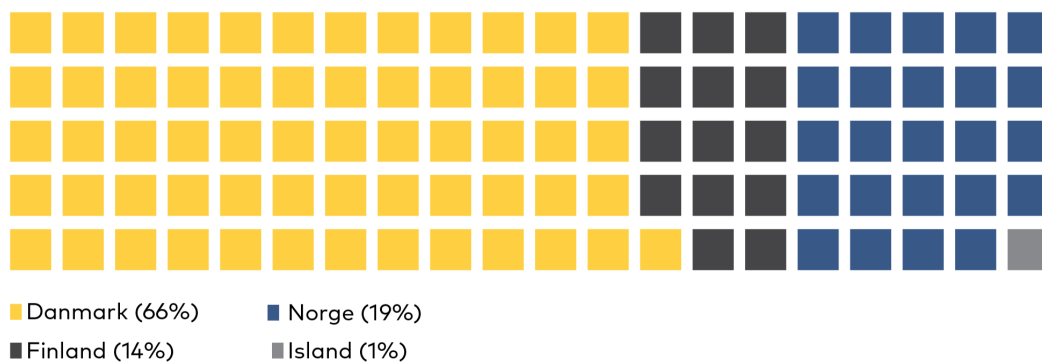
Figur 14. Pendling till svenska NUTS2-regioner från nordiska länder.

Källa: SCB bearbetat av Kulturanalys Norden.

För arbetspendling specifikt inom kultursektorn, finner vi ett antal andra intressanta mönster. För det första kan vi konstatera att flödena inom denna enskilda sektor naturligtvis är betydligt lägre, strax över 200 nordiska kulturskapare var inpendlare till Sverige under det sista kvartalet år 2022. Detta var visserligen den högsta siffran som registrerats under den studerade perioden men motsvarar relativt få arbetspendlare i relation till den totala nordiska arbetspendlingen till Sverige. Liksom i pendlingsdata för Danmark tycks det förekomma säsongsvariationer i pendlingen för nordiska kulturskapare till Sverige med toppar under det sista kvartalet respektive år.

När det gäller nordiska kulturskapares pendling till Sverige har, till skillnad från den generella bilden, inpendlingen från Danmark varit dominerande under hela den undersökta perioden, dvs. både före och efter pandemin. Med ca 135 inpendlande kulturskapare under det sista kvartalet 2022 är Danmark helt dominerande. Därefter kommer Norge med ca 40 inpendlande kulturskapare och Finland med knappt 30 inpendlande kulturskapare.

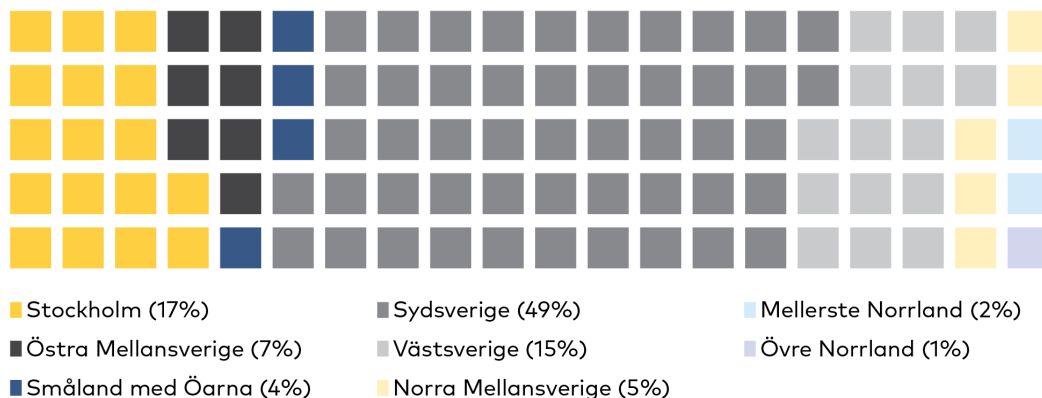
Vad gäller destination för de arbetspendlande kulturskaparna är det Sydsverige som dominerar totalt sett, ca hälften av de inpendlande nordiska kulturskaparna arbetar i Sydsverige. Därefter söker sig i stort sett lika många till Stockholm som till Västsverige och Göteborg och därefter till Östra Mellansverige dvs. regionen kring Stockholmsregionen. Till Mellersta och Övre Norrland har endast enstaka nordbor verksamma inom kultursektorn arbetspendlat under den studerade perioden.

Figur 15. Inpendling av kulturskapare till Sverige fjärde kvartal 2022, per land.

Källa: SCB bearbetat av Kulturanalys Norden.

Kommentar: Varje ruta motsvarar en procent.

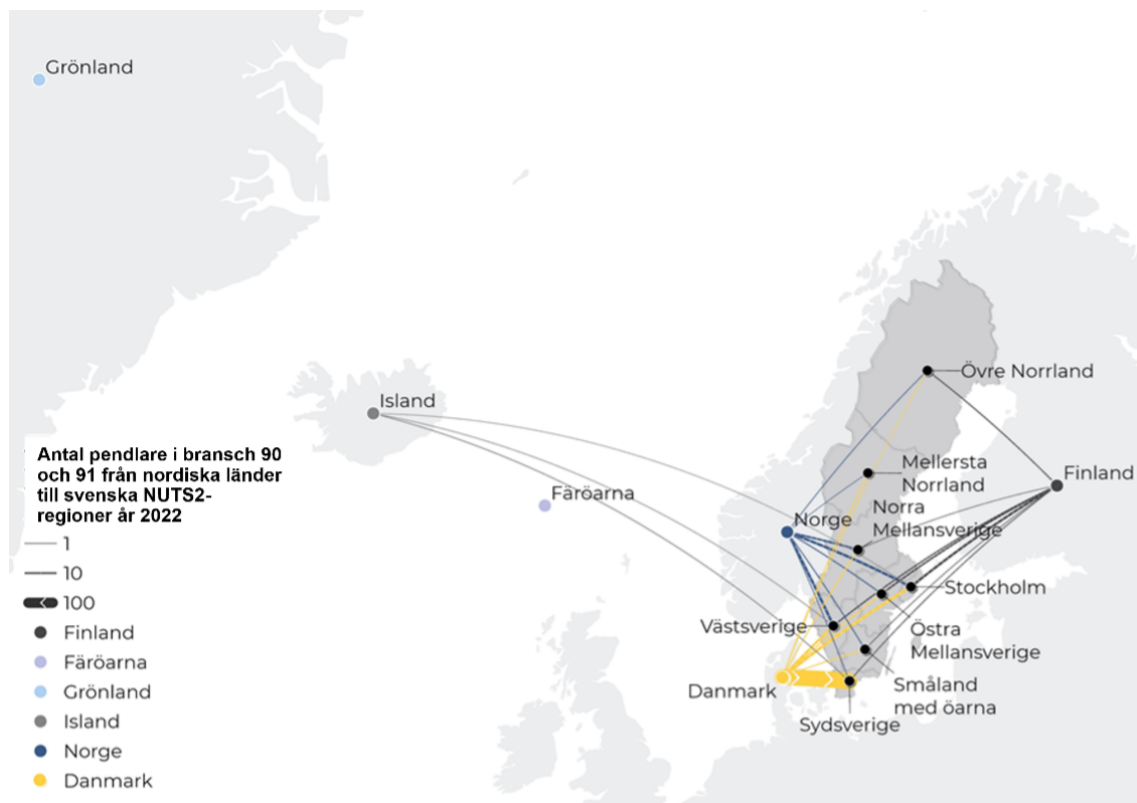

Figur 16. Inpendling av kulturskapare till Sverige fjärde kvartal 2022, per NUTS2-region.

Källa: SCB bearbetat av Kulturanalys Norden.

Kommentar: Varje ruta motsvarar en procent.

Flödena av arbetspendlande nordiska kulturskapare till Sverige framgår av figur 17 nedan. Sammanfattningsvis visar flödena att arbetspendlingen inom kultursektorn från de nordiska länderna till Sverige är koncentrerad till Sydsverige och domineras av danskar. Vi har tidigare i denna rapport kunnat konstatera att för dansk del dominerar huvudstadsregionen och inpendlande svenskar flödet av nordiska kulturskapare till Danmark. Resultaten från denna genomgång befäster alltså bilden av huvudstäderna (inte minst Köpenhamn) som viktiga gränsregioner för nordisk arbetsintegration. Till detta kan vi nu alltså också tillägga att Öresundsregionen även, ur kulturarbetspendlingsperspektiv, tycks vara den viktigaste gränsregionen i Norden.

Figur 17. Kulturskapare som pendlar till svenska regioner från andra nordiska länder 2022.

Källa: SCB bearbetat av Kulturanalys Norden.

I avsnitten ovan har vi med hjälp av unika data över pendling mellan Sverige och Danmark kunnat studera flöden av kulturskapare mellan de båda länderna, både på nationell och regional nivå. Vi vet emellertid från tidigare studier av kultursektorn i Norden att en stor del av de verksamma inte arbetar under sådana omständigheter att de alltid med lätthet fångas upp av arbetsmarknadsbaserade registerdata. I syfte att bidra till metodutvecklingen inom studier av den nordiska kulturarbetsmarknaden har vi därför även valt att utgå från registren över nordiska

medborgare som betalar s.k. artistskatt i ett annat nordiskt land. I arbetet med denna rapport har vi fått möjlighet att studera sådana data för Sverige, vilket redovisas i avsnittet nedan.

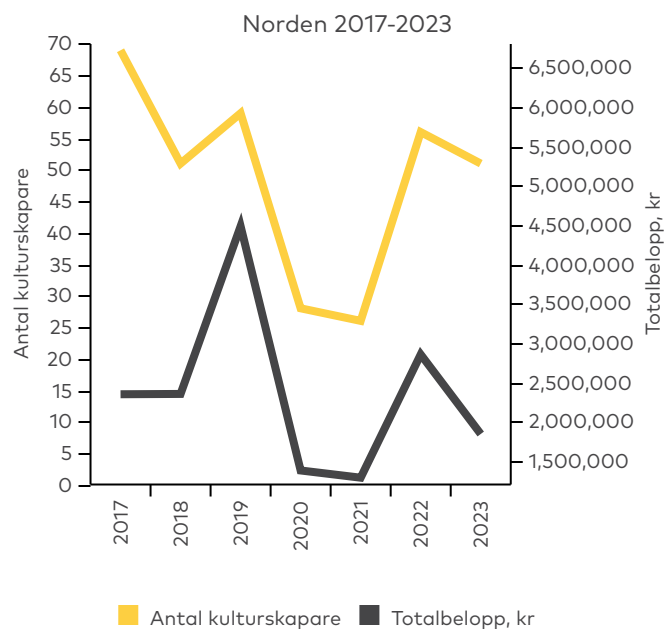
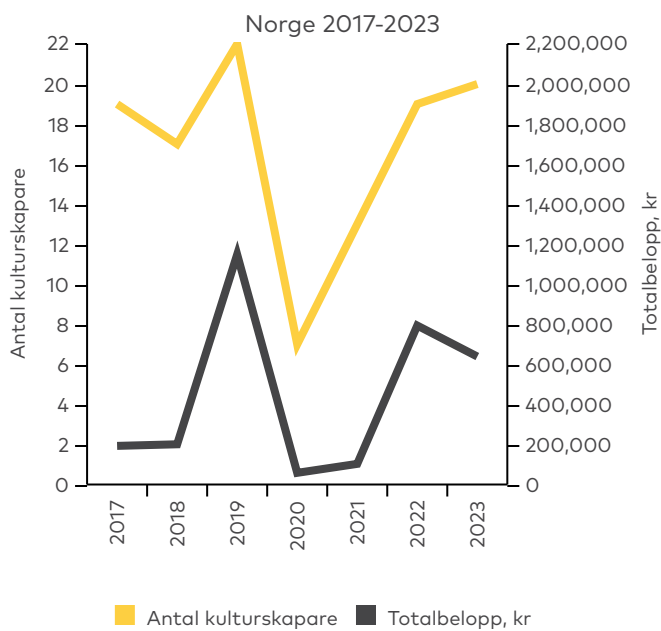
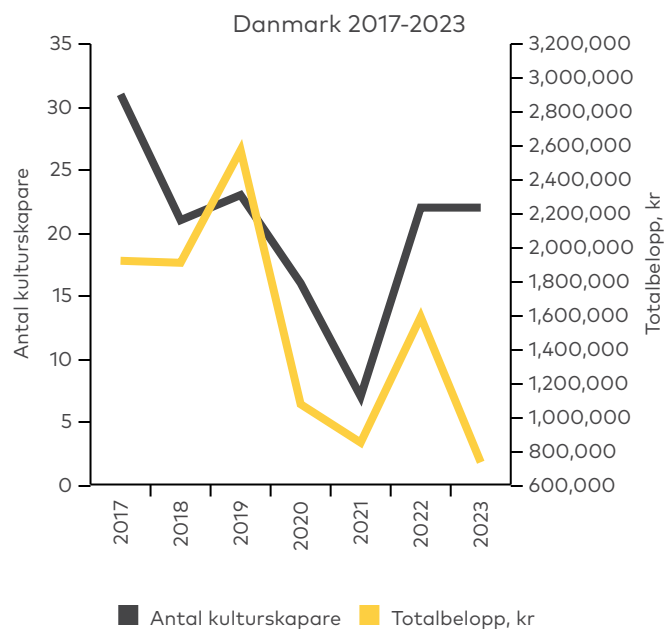
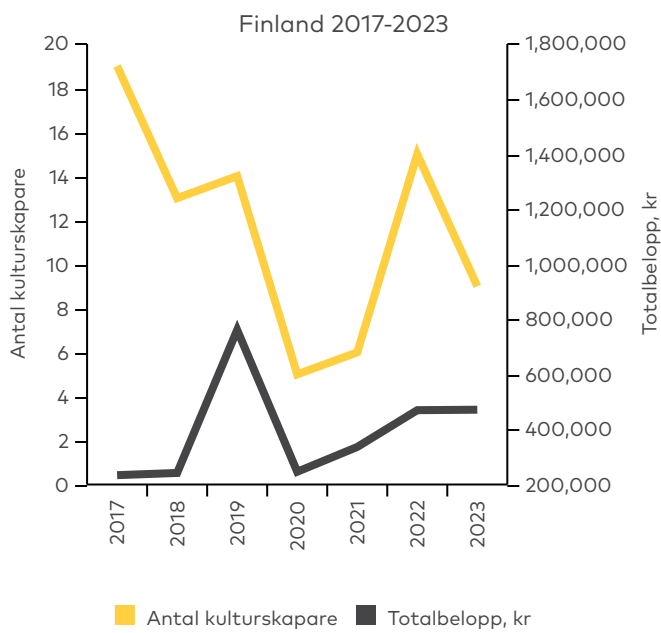
Nordiska kulturskapare som betalar artistskatt (A-SINK) i Sverige

Inom ramen för denna studie har vi utöver pendlingsdata även haft möjlighet att studera uppgifter om antalet personer som betalar så kallad artistskatt i Sverige. Detta skapar en kompletterande bild över gränsutbyten till den som givits kring arbetspendling inom kultursektorn. A-SINK (Artistskatt) är en möjlighet till skatteavdrag med ca 15 % som en svensk arbetsgivare kan göra då man betalar ut ersättning till en i utlandet bosatt artist eller idrottsutövare eller till ett utländskt artistföretag. Motsvarande skatteavdrag finns även i de övriga nordiska länderna men det har inte varit möjligt för oss att inom ramen för detta uppdrag ta del av statistik från andra länder än Sverige. Tillgängliga data från det svenska Skatteverket möjliggör dock att studera viss fördelning mellan de nordiska länderna ^[9]. Det har också varit möjligt att separera kulturskapare (Konstnärlig och kulturell verksamhet samt underhållningsverksamhet) från idrottsutövare i dessa dataunderlag. I figur 18 ser vi antalet kulturskapare med ursprung i olika nordiska länder som betalat artistskatt i Sverige under senare år.

Vad gäller antal kulturskapare som har inbetalat artistskatt, tycks det handla om få personer - 56 personer och ca 2 miljoner kronor i artistskatt - totalt för Norden år 2023. En andra observation är att volymerna både vad gäller antal personer och totalbelopp sjönk under pandemiåren 2020–2021.

Varken volymerna av antal personer eller totalbeloppen av inbetalad artistskatt inom kultursektorn har återhämtat sig till 2019 års nivåer för något av de nordiska länderna. Motsvarande utveckling kan även observeras för personer från länder utanför Norden och av de personer som betalar artistskatt i Sverige utgör nordbor ca en tredjedel, utöver de nordiska länderna är även Tyskland och Storbritannien vanliga hemvister för kulturskapare som betalat artistskatt i Sverige.

9. Inget diagram redovisas för Island då endast 5 personer och endast under år 2019 registrerades för artistskatt inom konstnärlig och kulturell verksamhet i Sverige, till ett värde av ca 49 000 kr.

Figur 18. Kulturskapare från de nordiska länderna som betalat artistskatt i Sverige, åren 2017–2023, antal individer och totalbelopp som inbetalats för artistskatt.

Källa: Skatteverket i Sverige bearbetat av Kulturanalys Norden.

Kommentar: Individer som betalar artistskatt (A-SINK) i Sverige fördelat efter vilket nordiskt land de är folkbokförda i.

Sammanfattningsvis visar data över svensk artistskatt att antalet personer från Norden som betalar artistskatt i Sverige och de totala beloppen för artistskatt har påverkats av pandemin och inte återhämtat sig till nivåerna från 2019 och tidigare. Detta överensstämmer inte med den utveckling vi sett i pendlingsstatistiken över in-pendlande kulturskapare till Sverige från övriga Norden. Generellt för nordiska kulturskapare överstiger i stället den gränsöverskridande pendlingen nu nivåerna från före pandemin. Här kan vi alltså möjligen identifiera en skillnad i dynamiken mellan artister som arbetar genom scenframträdanden och kulturskapare som på annat sätt arbetar med att organisera, ställa ut och kurera skapande eller annat konstnärligt arbete. Endast den som framträder med artistisk verksamhet på till exempel en scen omfattas nämligen av möjligheterna till artistskatt (se bilaga 1).

Dessutom ger statistiken insikter i fördelningen mellan nordiska länder och andra länder när det gäller betalning av artistskatt i Sverige, dvs. att de nordiska länderna utgör de största utbytesländerna trots deras relativa litenhet i jämförelse med exempelvis Tyskland och Storbritannien. I likhet med statistiken över inpendling av nordiska kulturskapare till Sverige ser vi också att även när det gäller artistskatt är danska kulturskapare/artister den största gruppen i Sverige (22 st år 2023) och norska kulturskapare/artister den näst största gruppen (20 st år 2023). Vi kan dock notera att antalet kulturskapare som betalar artistskatt är betydligt färre än antalet årligen inpendlande nordiska kulturskapare.

Handel med kulturella varor och tjänster inom Norden

I denna rapport har vi hittills framför allt fokuserat på arbetspendling av nordiska kulturarbetare inom Norden. En relaterad aspekt av hur väl integrerat Norden är som kulturregion är handeln och utbytet av kulturella varor och tjänster. Internationellt utbyte och handel dvs. import och export av kulturella varor och tjänster kan studeras med hjälp av data från den europeiska statistikmyndigheten Eurostat. Exporten av kulturella varor och tjänster mellan de nordiska länderna definieras här som exportvärden i tusental euro inom varugrupper som kopplas till kulturellt innehåll. Varugrupperna inkluderar exempelvis antikviteter, konstverk, kulturhantverksartiklar, smycken, böcker, tidningar, kartor, arkitekturritningar och ritningar, fotografiska plattor och filmer, inspelade media (CD, DVD, Blu-ray, magnetband, grammofonskivor), videospelskonsoler, samt musikinstrument. När det gäller kulturella tjänster avser dessa samlingskategorin personliga, kulturella och rekreationstjänster^[10].

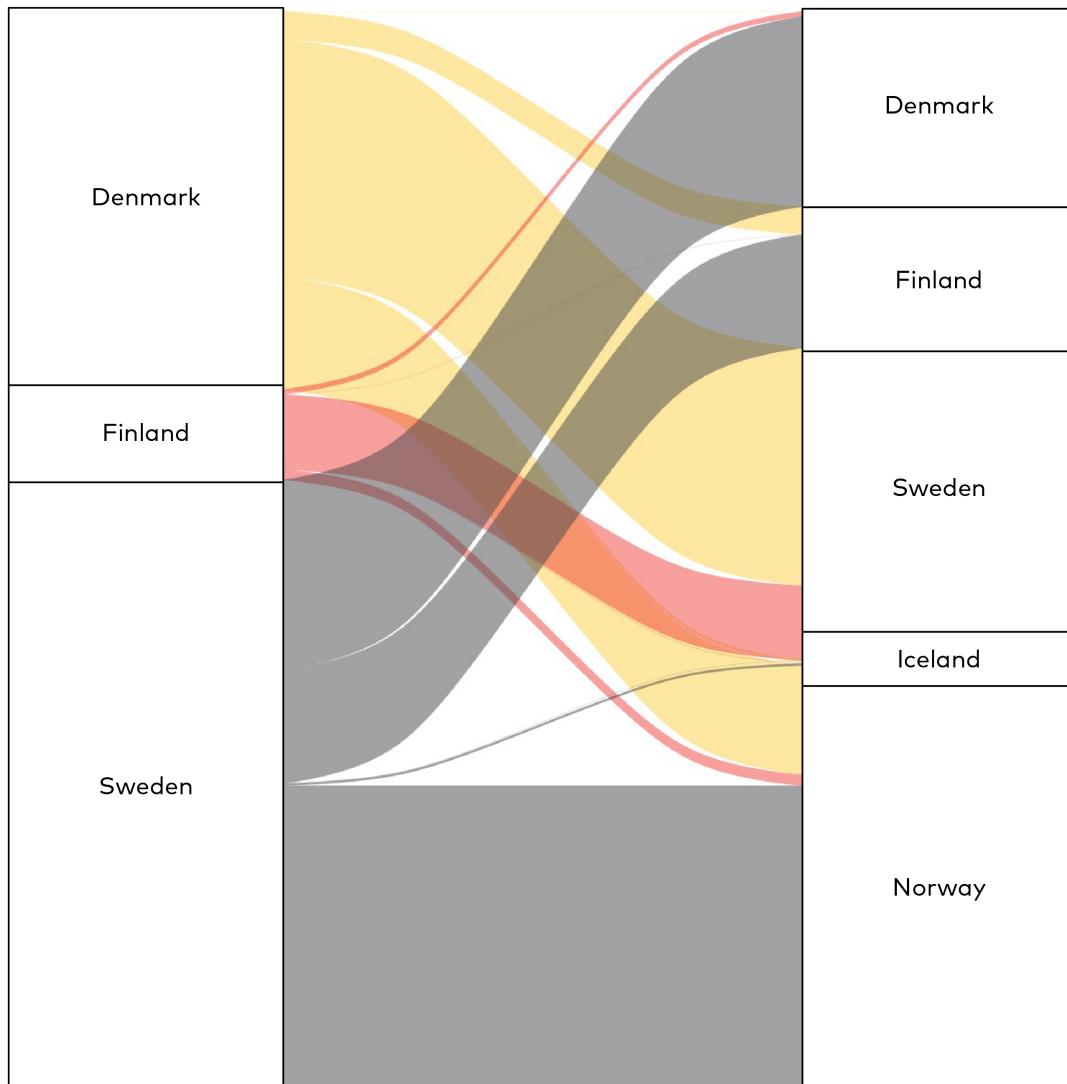
Exportstatistik finns för de nordiska medlemsländerna i Europeiska unionen. Eftersom Norge inte är ett medlemsland i EU ingår inte alltid Norge i den tillgängliga statistiken. Däremot finns detaljerade data över handelsflöden mellan övriga nordiska länder för en tidsperiod som sträcker sig mellan 2012 och 2021. Den kulturella varuexporten redovisas för 2012 och 2021 medan tjänsteexporten redovisas för 2013 och 2021.

Kulturella varuexportflöden inom Norden år 2012–2021

I figur 19 nedan illustreras handelsflödena med kulturella varor, från respektive exportland, till vänster i figuren och dess volym till relaterad nationell avsättningsmarknad inom Norden, till höger i figuren. Här ser vi att Sverige var den i särklass största exportören av kulturella varor till andra länder inom Norden under år 2012. Kulturell varuexport utgör generellt en större andel av såväl den svenska som den danska varuexporten än exempelvis den finska vilket illustreras i bilaga 4. Vi ser också att större delen av denna export gått till grannlandet Norge. Den

10. Klassificeringen av områden för tjänsteexport enligt BPM6-metoden omfattar 12 huvudsakliga tjänstekategorier: 1. Tillverkningstjänster för fysiska insatsvaror som ägs av andra (SA) 2. Underhålls- och reparationstjänster (SB) 3. Transport (SC) 4. Resor (SD) 5. Konstruktion (SE) 6. Försäkrings- och pensionstjänster (SF) 7. Finansiella tjänster (SG) 8. Avgifter för användning av immateriella rättigheter (SH) 9. Telekommunikations-, dator- och informationstjänster (SI) 10. Övriga företagstjänster (SJ) 11. Personliga, kulturella och rekreationstjänster (SK) 12. Statliga varor och tjänster (SL). I redogörelsen över export av kulturella tjänster har vi valt att redovisa data för den aggregerade kategorin "SK - personal, cultural, and recreational services" på grund av variationer i datatillgång för de nordiska länderna. Kategorin består av SK1 "Audiovisuella och relaterade tjänster" och SK2 "Personliga, kulturella och rekreationstjänster andra än audiovisuella och relaterade tjänster".

svenska kulturexporten enbart till Norge var nära på lika stor som motsvarande export till de övriga nordiska länderna detta år. Efter Sverige stod Danmark för den näst största delen av den inomnordiska exporten av kulturella varor under år 2012. För Danmarks del gick majoriteten av exporten till Sverige, vilket också gällde för den finska kulturexporten inom Norden detta år.

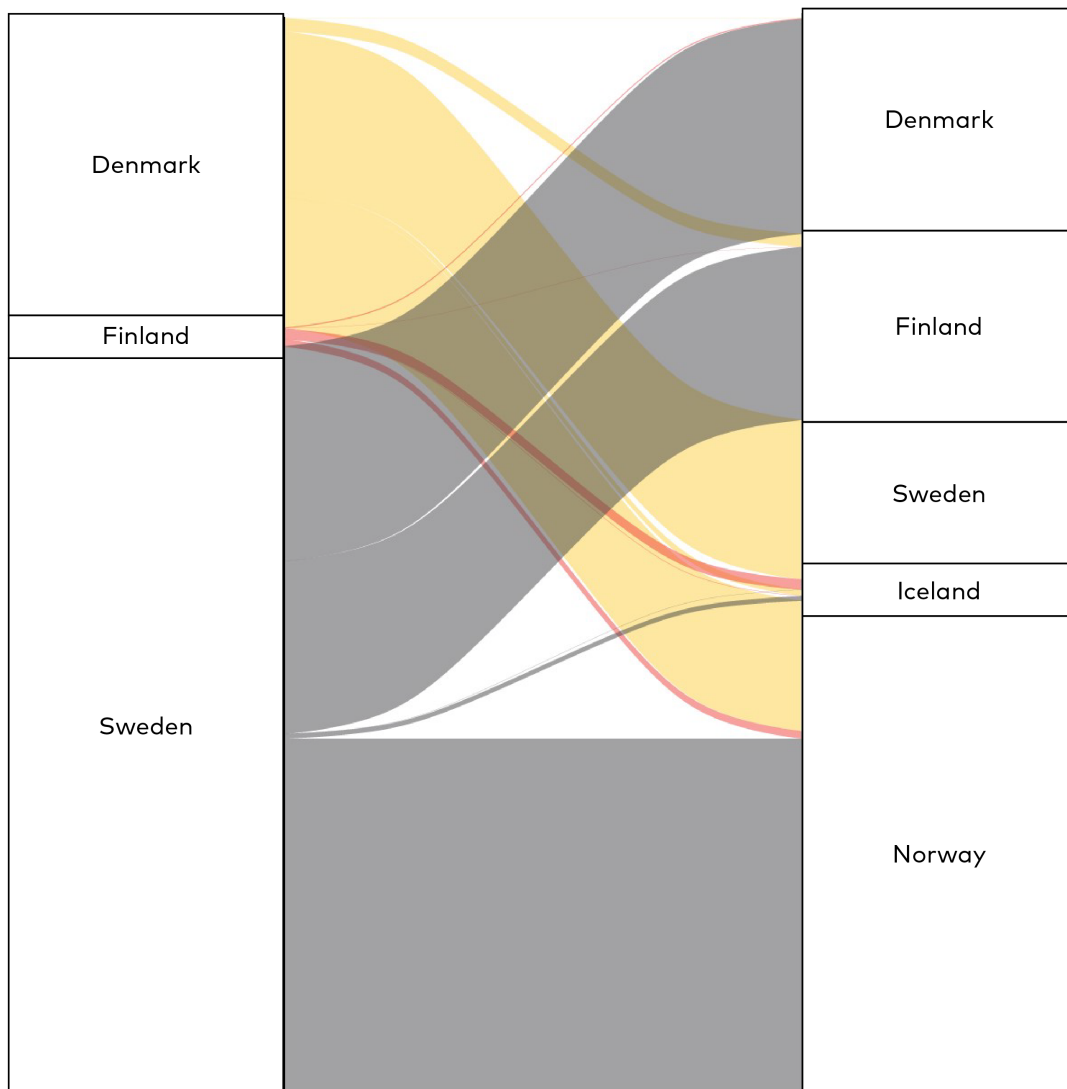

Figur 19. Exportflöden av kulturella varor inom Norden år 2012, baserat på exportvärden i tusentals euro. Exportland till vänster.

Källa: Eurostat bearbetat av Kulturanalys Norden. [Statistics | Eurostat \(europa.eu\)](https://ec.europa.eu/eurostat)

Det kan i sammanhanget vara värt att poängtera att då den norska kulturexporten inte är med i redovisningen förminskas de andra nordiska ländernas betydelse som avsättningsmarknader i figuren ovan. I figur 19 och 20 framstår Norge som den viktigaste avsättningsmarknaden för export av kulturella varor inom Norden. Bilden skulle inte nödvändigtvis vara den samma om även den norska exporten av kulturella varor inkluderades.

De exportflöden som redovisas för år 2012 visar sig vara relativt beständiga nästan tio år senare, åtminstone vad gäller vilka nordiska länder som står för den största delen av exporten av kulturella varor. I figur 20 redovisas handelsflödena med kulturella varor för år 2021, från respektive exportland, till vänster i figuren och dess volym till relaterad nationell avsättningsmarknad inom Norden, till höger i figuren. Här ser vi, att precis som för år 2012 är Sverige fortsatt den i särklass största exportören av kulturella varor till andra länder inom Norden under året. Vi ser också att större delen av denna export fortsatt gått till grannlandet Norge. Exportländernas relativa position till varandra liksom flödenas riktning tycks alltså vara oförändrade över tid. Däremot kan vi notera att volymen eller snarare exportvärdena tycks ha minskat i flera fall.

Figur 20. Exportflöden av kulturella varor inom Norden år 2021, baserat på exportvärden i tusentals euro. Exportland till vänster.

Källa: Eurostat bearbetat av Kulturanalys Norden. [Statistics](#) | [Eurostat \(europa.eu\)](#).

Vid en närmare granskning av utvecklingen över tid, dvs. motsvarande ungefär en tioårsperiod, kan vi konstatera att exporten av kulturella varor till andra nordiska länder minskat för nästan samtliga här redovisade kombinationer. Detta med undantag för dansk och svensk kulturexport till Island liksom svensk kulturexport till Finland. Det största handelsflödet går från Sverige till Norge och motsvarar 180 miljoner euro.

Vi kan alltså konstatera att värdevolymen av handeln med kulturella varor minskat mellan de nordiska länderna under den senaste tioårsperioden. Detta kan vid en första anblick anses motsägelsefullt då samtliga nordiska länder vuxit i termer av både ekonomi och befolkning under denna period (Nordiska ministerrådet 2020c).

Tabell 3. Förändring av kulturvaruexport inom Norden år 2012 och 2021 (OBS: exportvärden i tusental euro).

Källa: Eurostat bearbetat av Kulturanalys Norden. [Statistics | Eurostat \(europa.eu\)](#)

Exportland	Importland	2012	2021	Förändring mellan åren	
Danmark	Finland	21 016	6 653	-14 363	-68 %
Danmark	Sverige	180 147	80 607	-99 540	-55 %
Danmark	Island	2 138	3 136	998	47 %
Danmark	Norge	82 916	65 947	-16 969	-20 %
Finland	Danmark	3 901	447	-3 454	-89 %
Finland	Sverige	56 389	5 170	-51 219	-91 %
Finland	Island	113	100	-13	-12 %
Finland	Norge	8 254	3 735	-4 519	-55 %
Sverige	Danmark	144 001	108 433	-35 568	-25 %
Sverige	Finland	86 030	87 365	1 335	2 %
Sverige	Island	1 650	2 317	667	40 %
Sverige	Norge	231 064	179 900	-51 164	-22 %

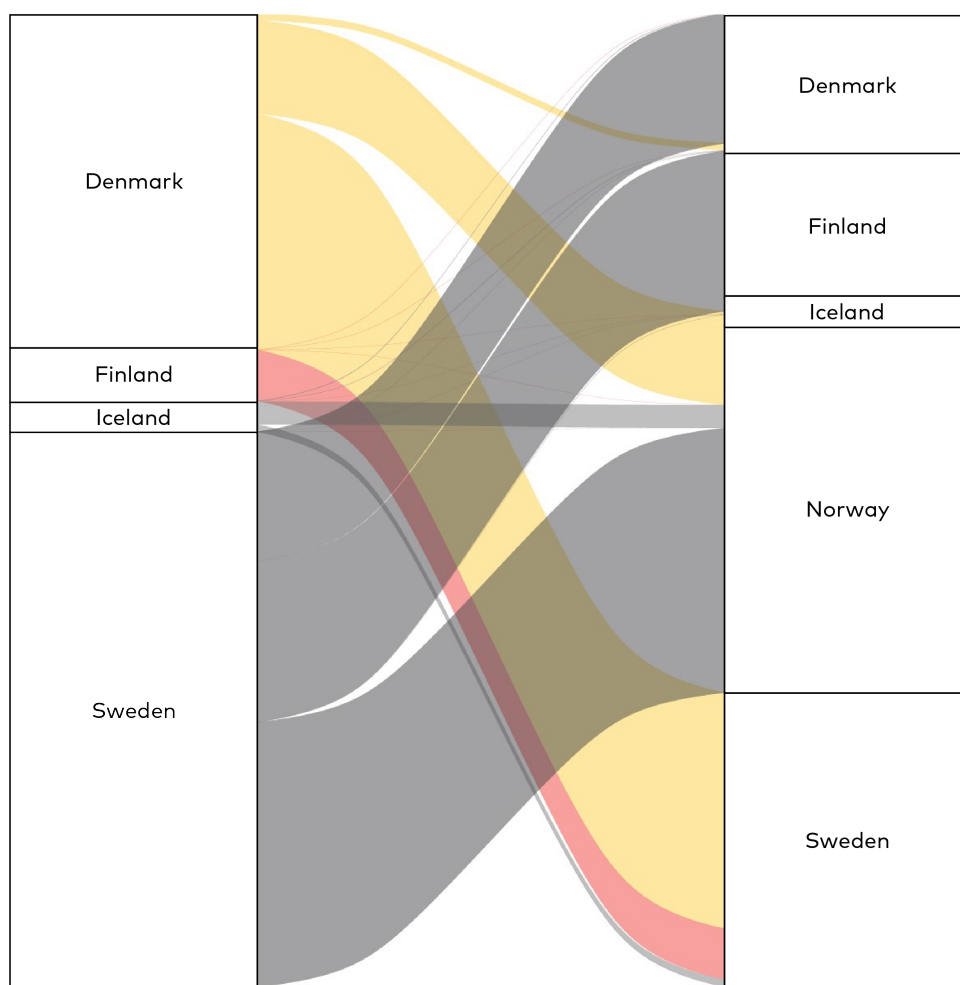
Inom ramen för denna utredning har det inte varit möjligt att utröna vad som förklarar ett minskat handelsflöde inom Norden. Den pågående internationaliseringen och digitaliseringen kan ha medfört att människor i de nordiska länderna i högre grad utforskar kulturella uttryck och produkter från andra delar av världen, vilket i sin tur påverkar eller konkurrerar om man så vill med handelsflödet inom Norden.^[11] Dessutom kan kulturella utbyten och influenser nu ske på nya sätt genom digitala plattformar. En sådan förskjutning flyttar då också mycket av konsumtionen från fysiska varor så som böcker, DVD och CD över till kulturella tjänster, vilka tillhandahålls av strömningsföretag.

Kulturella tjänsteexportflöden inom Norden år 2013–2021

I figur 21 illustreras handelsflödena med kulturella tjänster, från respektive nordiskt exportland, till vänster i figuren och dess volym till relaterad nationell avsättningsmarknad inom Norden, till höger i figuren.^[12] Här ser vi att, i likhet med varuexporten, var Sverige den största exportören också av kulturella tjänster till andra länder inom Norden under år 2013. Vi ser också att större delen av denna export gått till grannlandet Norge och därefter till Finland följt av Danmark. Efter Sverige stod Danmark för den näst största delen av den inomnordiska exporten av kulturella tjänster under år 2013. För Danmarks del gick majoriteten av exporten till Sverige, vilket också gällde för den finska och isländska kulturexporten inom Norden år 2013.

11. Av de handelsdata över kulturella varor och tjänster som finns tillgängliga via Eurostat har vi kunnat avläsa vissa skillnader inom Norden. Exempelvis kan konstateras att medan en mycket stor del (74,5 %) av den finska kulturimporten härrörde från EU, låg motsvarande siffra i Danmark betydligt lägre (57,4 %) och den svenska siffran ligger på 69 %. Det har dock inte varit möjligt att avläsa eventuell förändring över tid.

12. För kulturell tjänsteexport har endast kategorin "*Personal, cultural and recreational services*" inkluderats i statistiken från Eurostats tabell International trade in services (since 2010) (BPM6).

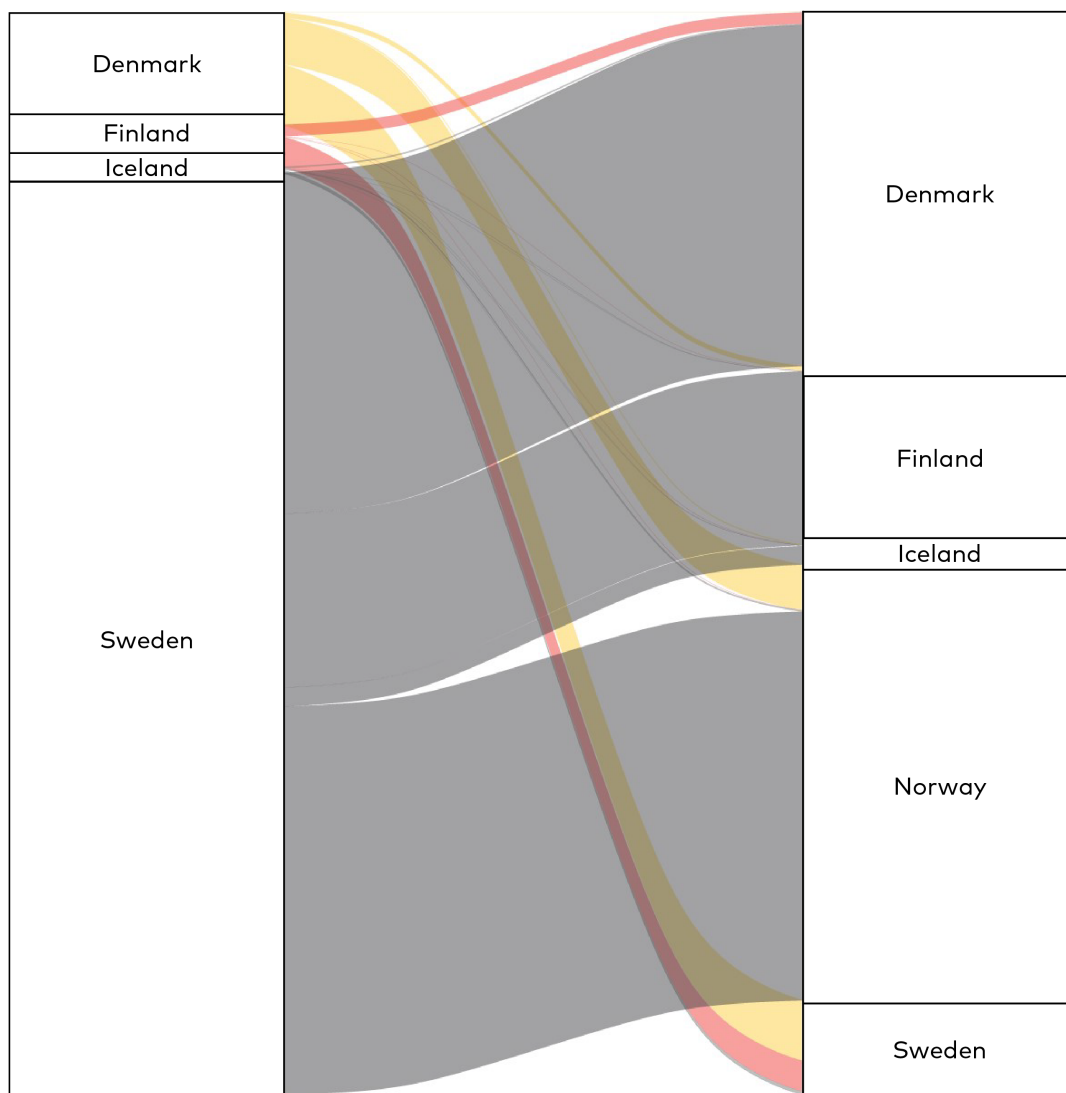
Figur 21. Exportflöden av kulturella tjänster inom Norden år 2013, baserat på exportvärden i tusentals euro. Exportland till vänster.

Källa: Eurostat bearbetat av Kulturanalys Norden. [Statistics | Eurostat \(europa.eu\)](https://ec.europa.eu/eurostat)

Precis som när det gällde kulturell varuexport i föregående avsnitt ingår inte den norska exporten av kulturella tjänster i figuren ovan. Av den anledningen förminskas de andra nordiska ländernas betydelse som avsättningsmarknader i figuren ovan eftersom export från Norge inte redovisas. I figur 21 och 22 framstår Norge som den viktigaste avsättningsmarknaden för export av kulturella tjänster för handel inom Norden. Bilden skulle inte nödvändigtvis vara densamma om även den norska exporten av kulturella tjänster inkluderades, vilket bör noteras.

De exportflöden som redovisas för år 2013 visar sig vara relativt beständiga nästan tio år senare, åtminstone vad gäller vilka nordiska länder som står för den största delen av exporten av kulturella tjänster. I figur 22 redovisas handelsflödena med kulturella tjänster för 2021, från respektive exportland, till vänster i figuren och dess volym till relaterad nationell avsättningsmarknad inom Norden till höger i figuren. Här ser vi, att precis som för år 2013 är Sverige fortsatt den i särklass största

exportören av kulturella tjänster till andra länder inom Norden under året. Vi ser också att större delen av denna export fortsatt gått till grannlandet Norge, men att Danmark nu passerat Finland som näst största avsättningsmarknad. Till skillnad från vad som gäller för kulturell varuexport kan vi också notera att volymen eller snarare exportvärdena har ökat i flera fall.

Figur 22. Exportflöden av kulturella tjänster inom Norden år 2021, baserat på exportvärden i tusentals euro. Exportland till vänster.

Källa: Eurostat bearbetat av Kulturanalys Norden. [Statistics | Eurostat \(europa.eu\)](https://ec.europa.eu/eurostat)

I genomgången av tillgänglig statistik över kulturell tjänsteexport inom Norden kan vi konstatera att exporten av kulturella tjänster till andra nordiska länder ökat för nästan samtliga här redovisade kombinationer, vilket framgår av tabell 4 nedan.

Denna observation står i tydlig kontrast till den utveckling vi tidigare kunnat observera för exportrelationerna vad gäller kulturella varor.

Huruvida en minskad inomnordisk export av kulturella varor förklaras av en samtidig expansion av inomnordisk export av kulturella tjänster har inte kunnat klarläggas inom ramen för denna rapport. Att stora delar av den internationella handeln med kulturella varor under senare år gått över mot handel med tjänster har dock kunnat konstaterats av bland annat UNESCO (2016).

Tabell 4. Förändring av kulturtjänsteexport inom Norden år 2013 och 2021. (OBS: exportvärden i miljoner euro)

Källa: Eurostat bearbetat av Kulturanalys Norden. [Statistics | Eurostat \(europa.eu\)](#)

Exportland	Importland	2013	2021	Förändring mellan åren	
Danmark	Finland	2,3	6,6	4,0	187 %
Danmark	Sverige	78,7	79,3	1,0	1 %
Danmark	Island	1,1	1,0	0,0	-9 %
Danmark	Norge	30,2	59,8	30,0	98 %
Finland	Danmark	0	15,0	15,0	
Finland	Sverige	17	40,0	23,0	135 %
Finland	Island	0	0,0	0,0	
Finland	Norge	0	0,0	0,0	
Sverige	Danmark	43,2	444,6	401,0	929 %
Sverige	Finland	53,6	226,7	173,0	323 %
Sverige	Island	0	24,4	24,0	
Sverige	Norge	88,3	506,9	419,0	474 %
Island	Danmark	0,2	1,7	2,0	750 %
Island	Finland	0,1	0,2	0,1	100 %
Island	Sverige	2,4	4,4	2,0	84 %
Island	Norge	7,6	1,5	-6,1	-80 %

Det är däremot möjligt att fortsatta undersökningar och analyser skulle kunna ge en djupare insikt i de bakomliggande faktorerna som påverkar handelsmönstren för kulturella varor och tjänster inom Norden. I vilken utsträckning handlar det exempelvis om minskad varuvolym, prisförändringar eller att nordisk kulturproduktion snarare tar omvägen via exempelvis digitala plattformar. Om kulturella uttryck så som filmer, musik och tidningar/böcker i större utsträckning konsumeras digitalt flyttar också mycket av konsumtionen från fysiska varor så som böcker, DVD och CD över i kulturella tjänster, vilka tillhandahålls av exempelvis strömningsföretag (Wikberg et.al 2019). Ökade insikter kring dessa frågor skulle kunna vara värdefulla för att forma framtida strategier och initiativ för att främja kulturellt utbyte och handel mellan de nordiska länderna. En särskild tonvikt på digitala plattformars roll i kulturella utbyten och deras påverkan på handelsmönster skulle kunna vara av stor relevans.

Slutsatser

Denna rapport är framtagen inom ramen för uppdraget om nordiska gränsutbyten och mobilitet under hösten 2023. Målet är att rapporten ska utgöra ett kunskapsunderlag och bidra till diskussionen om möjlig policyutveckling för Norden som en ledande kulturregion. Nedan sammanfattas de viktigaste slutsatserna från rapporten.

De nordiska gränskommittéerna använder kulturen som verktyg för att minska gränshinder

Inom det gränsregionala samarbetet i Norden finns organiserade gränskommittéer som ska bidra till arbete med gränsregionala utmaningar. En genomgång av gränskommittéernas rapporterade verksamhet visar att samtliga gränskommittéer i Norden på ett eller annat sätt finansierar, anordnar eller stöttar kulturverksamheter som syftar till att öka kännedomen om kulturen i angränsande regioner inom Norden och därigenom minska mentala gränshinder.

Ur europeiskt perspektiv är Norden inte någon utpräglad pendlingsregion

Studerar vi gränsöverskridande pendling oavsett sektorstillhörighet är gränsöverskridande pendling absolut vanligast i de täta gränsregionerna på kontinenten i och omkring Beneluxländerna samt i Centraleuropa. Ur europeiskt perspektiv är Norden inte någon utpräglad pendlingsregion. Detta förklaras troligen av stora geografiska avstånd samt att vissa länder och självstyrande områden utgörs av öar (såsom Island, Grönland, Färöarna och Åland). Nordens omfattande landyta och glesa befolkningsstruktur innebär naturligtvis också begränsningar för omfattande gränsöverskridande pendling.

Öresundsregionen sticker ut som en viktig kulturell korridor inom Norden

Norden har ca 30 miljoner invånare och världens 11:e största ekonomi. Inom denna geografi borde det, liksom inom andra språkligt och kulturellt, relativt välintegrerade regioner, finnas mer och mindre täta korridorer av utbyten. I analysen framstår Öresundsregionen som en korridor eller gravitationspunkt inom Norden. Här sker störst gränsöverskridande arbetspendling av kulturskapare för de länder vi kunnat studera. Utbytet sker samtidigt i huvudsak i riktningen från Sverige

till Danmark vilket gäller både generell arbetspendling men i än större utsträckning inom kulturen.

Kulturskapare med Norden som arbetsfält tycks uppleva hög- och låg säsonger

När vi studerat flöden av gränsöverskridande pendling för kulturskapare i Norden har vi observerat ett antal mönster. Vi observerar bland annat möjliga säsongsskillnader – det vill säga toppar det fjärde kvartalet respektive år liksom bottnar huvudsakligen vid kvartal ett respektive år.

Ökad gränsöverskridande pendling av kulturskapare till Danmark och Sverige

Inpendlingen av nordiska kulturskapare till så väl Danmark som Sverige påverkades negativt under pandemin och för Sveriges del dessutom i än högre grad än den generella arbetsinpendlingen. Pendlingen av nordiska kulturskapare återhämtade sig dock mot mitten av år 2022 och var under det fjärde kvartalet 2022 högre än någonsin under den studerade perioden.

Jämn nivå av inflyttade nordiska kulturskapare boende i Sverige

När vi studerar inflyttade nordiska kulturskapare i Sverige kan vi konstatera att antalet sysselsatta nordiska kulturskapare på den svenska arbetsmarknaden inte påverkades av pandemin. Detta gäller både inom kulturella och kreativa branscher liksom inom mer avgränsad kultursektor dvs. inom konstnärlig och kulturell verksamhet samt underhållningsverksamhet och kulturarvsverksamhet.

Minskad handel med kulturella varor men ökad handel med kulturella tjänster

Vi kan konstatera att handeln med kulturella varor minskat i volym mellan de nordiska länderna under den senaste tioårsperioden. Detta kan vid en första anblick anses motsägelsefullt då samtliga nordiska länder vuxit både i termer av ekonomi och befolkning under denna period. Vi kan samtidigt konstatera att handeln med kulturella tjänster ökat, vilket eventuellt kan spegla en förflyttning av kulturella uttryck från varor till tjänster. En hypotes är att även kulturkonsumtionen, i takt med allmän internationalisering och digitalisering, under denna period blivit mer europeisk, global eller kanske snarare i allt större utsträckning tar omvägen via plattformar med säte utanför Norden.

I absoluta tal domineras flödet av både kulturskapare och kulturell handel av flöden från Sverige till övriga Norden

Sverige är både sett till befolkning och ekonomins storlek det största landet i Norden. Av denna anledning är det naturligt att svenskar dominerar pendlingsflödena liksom att handeln med kulturella varor och tjänster domineras av export från Sverige. I rapporten förs resonemang om huruvida dessa utbyten, för svenskt vidkommande, gynnas av geografiska och språkliga faktorer. Sverige är beläget centralt i Norden och delar landsgräns (eller broförbindelse) med fler nordiska länder än något annat nordiskt land. Ur språkligt perspektiv finns samtidigt språkliga likheter med de andra större nordiska länderna. Detta gynnar troligen kulturell export av exempelvis litteratur, musik och tv och film, områden för kulturproduktion där det språkliga innehållet har betydelse.

I rapporten pekas ett antal frågor ut som intressanta för vidare studier

Den metodutvecklande aspekten i rapporten har huvudsakligen handlat om att kombinera och analysera delvis nya datakällor med varandra. Exempelvis nyligen framtagna pendlingsdata för kulturskapare mellan Danmark och Sverige på regionala nivå, liksom data över antalet individer och de beloppsvolymen som betalats in i artistskatt från nordiska kulturskapare i Sverige. Dessa aspekter har inte uttömts och flera intressanta frågeställningar återstår att belysa. Inte minst återstår att samtalet sammanställa och analysera data för hela Norden. Inom ramen för denna rapport har vi framförallt kunna studera exempelvis pendlingsdata för Danmark och Sverige. Nedan beskrivs några områden som under arbetet med denna rapport identifierats som särskilt intressanta för vidare studier.

Frågor för vidare studier:

- Då denna rapport haft fokus på metodutveckling bör även poängteras betydelsen av att Nordiska ministerrådet fortsätter att utveckla samarbetet mellan de nordiska länderna vad gäller utbyte av pendlingsdata. Ett sådant samarbete skulle kunna möjliggöra vidare studier med att analysera gränsöverskridande pendlingsmönster för kulturskapare i hela Norden.
- En fråga som inte kunnat besvaras inom ramen för denna studie är i vilken utsträckning löneläget för kulturskapare i de olika nordiska länderna påverkar den gränsöverskridande pendlingen av kulturskapare inom Norden.
- I enlighet med ovanstående punkt gäller även behovet av utvecklat samarbetet och delning av data mellan de nordiska länderna vad gäller register för artistskatt. I denna rapport har endast data för individer som betalar artistskatt i Sverige kunnat studeras (s.k. A-SINK). En intressant

aspekt som möjligen skulle vidga kunskapen om Norden som potentiellt integrera kulturarbetsmarknad vore att undersöka möjligheterna att sammanställa och jämföra data över artistskatt även från övriga nordiska länder.

Att fördjupa kunskapen om arbetsutbyte och handel inom den nordiska kultursektorn, i enlighet med förslagen ovan, skulle kunna medföra flera viktiga kunskapstillskott som underlag för policyutveckling inom det nordiska kultursamarbetet. Denna rapport är framtagen inom ramen för uppdraget om nordiska gränsutbyten och mobilitet under hösten 2023. Målet är att rapporten ska utgöra ett kunskapsunderlag och bidra till diskussionen om möjlig policyutveckling för Norden som en ledande kulturregion. Nedan sammanfattas de viktigaste slutsatserna från rapporten.

Referenser

- Andersson, P och Wadensjö, E (2008). *Arbetskraftens rörlighet i Norden – drivkrafter och effekter*. Nordiska ministerrådet, TemaNord 2008:524
- ESPON (2023). *Interregional relations in Europe* (IERI) <https://irie.espon.eu/>
- Hanaholmen (2023). *Den bilaterala barometern år 2023*.
[Bilaterala barometern 2023 \(Hanaholmen\)](#)
- Hagsmo, L (2004). *Kartläggning av ett gränsregionalt samarbete*. Institutionen för samhällsvetenskap Cerut (Centrum för forskning om regional utveckling) vid Karlstads Universitet. Arbetsrapport 2004:14.
- Kulturanalys Norden (2021a). *Covid-19-pandemiens effekter på kultursektoren i de nordiske landene*. Nordisk kulturfakta 2021:02.
<https://pub.norden.org/nordiskkulturfakta2021-02>
- Kulturanalys Norden (2021b). Pressmeddelande 2021. Ny pandemirapport:
Länk: [Pressmeddelande 2021 - Kulturanalys](#)
- Kulturanalys Norden (2022a). *Kartläggning av gränshinder för nordiskt kulturutbyte – en förstudie*. Nordisk kulturfakta 2022:06. [nordiskkulturfakta2022-06.pdf](#) ([norden.org](#))
- Kulturanalys Norden (2022b). *Delaktighet i kulturlivet i Norden – En kunskapsöversikt med utgångspunkt i kulturvaneundersökningar och forskning om kulturpolitik*. Nordisk kulturfakta 2022:07. [nordiskkulturfakta2022-07.pdf](#) ([norden.org](#))
- Kulturanalys Norden (2022c). *Den kulturella och kreativa arbetsmarknaden i Norden – en metodutvecklingsrapport*. Nordisk kulturfakta 2022:02.
<https://pub.norden.org/nordiskkulturfakta2022-02/nordiskkulturfakta2022-02.pdf>
- Kulturanalys Norden (2023) *Kultur inom räckhåll? Avståndsanalys av de nordiska invånarnas tillgänglighet till kultur*. Nordisk kulturfakta 2023:01.
[nordiskkulturfakta2023-01/nord2023-012.pdf](#)
- Lee, E (1966) *A Theory of Migration*. Demography, 1966, Vol. 3, No. 1 (1966), pp. 47-57
<https://www.jstor.org/stable/pdf/2060063.pdf>
- Marcen M & Morales, M (2021). *Culture and the cross-country differences in the gender commuting gap*. Journal of Transport Geography 2021.
- Nordiska ministerrådet (2019). *Nordatlantisk utvecklingsstrategi – NAUST*. PolitikNord 2019:730 <https://norden.diva-portal.org/smash/get/diva2:1331848/FULLTEXT01.pdf>

Nordiska ministerrådet (2020a). *Uttalande från utskottet för kunskap och kultur om behov av stärkt nordiskt samarbete i samband med coronakrisen. Uttalande från utskottet för kunskap och kultur* (norden.org)

Nordiska ministerrådet (2020b). *Norden som världens mest hållbara och integrerade region. Handlingsplan 2021–2024.* <https://pub.norden.org/politknord2020-707/politknord2020-707.pdf>

Nordiska ministerrådet (2020c). *State of the Nordic region 2020.* <https://pub.norden.org/nord2020-001/nord2020-001.pdf>

Nordiska ministerrådet (2021a). *Kulturpolitiskt samarbetsprogram 2021–2024. Konst och kultur – drivkraften för hållbar utveckling i Norden.* [politknord2021-705.pdf](https://pub.norden.org/politknord2021-705.pdf) (norden.org)

Nordiska ministerrådet (2021b). *Nordic Cross-border Statistics. The results of the Nordic Mobility project 2016-2020.* [Nordic Cross-border Statistics: 2016–2020](https://diva-portal.org/Divaportal/Divaportal.nordiska%20ministerradet%202021%20b%20Nordic%20Cross-border%20Statistics%20The%20results%20of%20the%20Nordic%20Mobility%20project%202016-2020.pdf) (diva-portal.org)

Nordiska ministerrådet (2023a). *The Nordic region – a sustainable and integrated region? Our vision 2023 – Status Report 2023.* [THE NORDIC REGION – Vision 2030: Status Report 2023](https://norden.org/Divaportal/Divaportal.nordiska%20ministerradet%202023%20a%20The%20Nordic%20region%20-%20a%20sustainable%20and%20integrated%20region%20-%20Our%20vision%202023%20-%20Status%20Report%202023.pdf) (norden.org)

Nordiska ministerrådet (2023b). *Arbejde på Tværs i Norden – forslag till förenkling av de nordiska skattereglerne med fokus på ökad mobilitet.* [ARBEJDE PÅ TVÆRS I NORDEN](https://norden.org/Divaportal/Divaportal.nordiska%20ministerradet%202023%20b%20Arbejde%20pa%20Tvaers%20i%20Norden%20-%20forslag%20till%20forenkling%20af%20de%20nordiska%20skattereglerne%20med%20fokus%20pa%20okad%20mobilitet.pdf)

Nordisketax. Om Artistskatt i de nordiska länderna: nordisketax.net

Nordregio (2010). *Nordiska gränskommittéer och gränsöverskridande myndighetsintegration.* Nordisk arbetsgrupp 2: Globalisering och gränsöverskridande samarbete. Nordregio Working Paper 2010:1. <https://norden.diva-portal.org/smash/get/diva2:700366/FULLTEXT01.pdf>

Nordregio (2019). *Statistikhäfte för Gränsregionen Innlandet-Dalarna.* Nordregio rapport 2019:12 <https://norden.diva-portal.org/smash/get/diva2:1355688/FULLTEXT01.pdf>

Nordregio (2022). *Re-start competence mobility in the Nordic Region.* Nordregio working paper 2022:4 <https://norden.diva-portal.org/smash/get/diva2:1711313/FULLTEXT01.pdf>

Nordregio (2023a). *Facilitating cross-border transport infrastructure planning in the Nordic Region.* Nordregio Report 2023:6. [nordinfra-final-report.pdf](https://nordregio.org/Divaportal/Divaportal.nordregio%202023%20a%20Facilitating%20cross-border%20transport%20infrastructure%20planning%20in%20the%20Nordic%20Region.pdf) (nordregio.org)

Nordregio (2023b). *How can labour market mobility in the Nordic Region be increased?* Nordregio Policy Brief 2023:2. pub.nordregio.org/pb-2023-2-competence-mobility.pdf

Stender, P & Gullberg Brännström, S (2022). *Re-developing cross-border commuting statistics for the Öresund region*. Utveckling Skåne 2022.

UNESCO (2016). *The Globalization of cultural trade: a shift in consumption - International flows of cultural goods and services 2004-2013*
https://uis.unesco.org/sites/default/files/documents/the-globalisation-of-cultural-trade-a-shift-in-consumption-international-flows-of-cultural-goods-services-2004-2013-en_0.pdf

Wikberg E, Hanner H & O'Connor A (2019) *Ljudboken: hur den digitala logiken påverkar marknaden, konsumtionen och framtiden*. Svenska förläggarföreningen 2019.
https://forlaggare.se/wp-content/uploads/2021/03/ljudboken_rapport_web_0.pdf

Bilaga 1. Datakällor

A-SINK för åren 2019–2022 – Svenska Skatteverket

Statistiken över A-SINK som används i rapporten baseras på uppgifter från den svenska skattemyndigheten Skatteverket. Arbetsgivare i Sverige ska varje månad lämna en arbetsgivardeklaration som innehåller individuppgifter för de personer som man utbetalat lön/ersättning till. Om mottagare av ersättningen är bosatt i utlandet kan denna ansöka om att få betala SINK (särskild inkomstskatt för utomlandsbosatta) istället för vanlig A-skatt. Arbetsgivaren gör då avdrag för SINK istället för att göra avdrag för A-skatt. Om ersättningen betalas till artister och idrottsutövare som är bosatta utomlands ska utbetalaren göra avdrag för s.k. A-SINK. Statistiken över antalet personer och volymer av A-SINK speglar hur det för tillfället ser ut i Skatteverkets verksamhetssystem. Siffrorna för de senaste två inkomståren uppdateras varje vecka, men tidigare år uppdateras varje månad. Äldre statistik än sju år uppdateras inte. Till artistisk verksamhet räknas personligt framträdande inför publik eller vid ljud- eller bildupptagning med sång, musik, dans, teater, cirkus eller liknande (3 § A-SINK). Ren undervisnings-, instruktions- eller bildningsverksamhet eller andaktsutövning omfattas inte. Endast den som framträder med artistisk verksamhet på t.ex. en scen omfattas av A-SINK. Det innebär att exempelvis scenpersonal, tekniska biträden, regissörer och koreografer inte omfattas. För sådana personer blir i stället SINK aktuell.

Data om gränsöverskridande arbetspendling – Statistiska centralbyrån, SCB och Danmarks statistik, DST

Den data för gränsöverskridande pendling som redovisas i rapporten har tillhandahållits från den danska respektive den svenska statistikmyndigheten i två tidsserier (kvartal och år) under perioden 2019–2022. Data har redovisats för inpendling per region motsvarande NUTS2-regioner och ursprungsland för utpendling. Data avser personer som haft arbetsinkomst i inpendlingslandet (Danmark eller Sverige) under kvartalet/året och bott i något av de andra nordiska länderna.

Data över svenska kulturskapare födda i annat nordiskt land som invandrat från andra nordiska länder – Myndigheten för kulturanalys

Avgränsningen av populationen som använts här har grundats i individers sysselsättning och ursprungsland. Med detta menas att de individer som ingår i statistiken dels invandrat från något nordiskt land utanför Sverige, dels arbetar i den svenska kultursektorn. Utöver denna definition har en avgränsning gjorts där endast personer som invandrat till Sverige efter 25 års ålder (>25år) inkluderats i statistiken. Denna avgränsning har gjorts för att avgränsa populationen till

nordiska kulturskapare som migrerat i vuxen ålder och vanligen även efter utbildning. Sysselsättningen har fördelats i tre aggregat baserat på SNI-koder: SNI 90-91, SNI 90-91 tillsammans med KKB övrig, SNI KKB övrig.

Handelsdata över export av kulturella varor och tjänster – Eurostat

Den handelsdata över export av kulturella varor och tjänster som redovisas i denna rapport har hämtats från Eurostat. Ramarna för upprättandet av listan över kulturella varor för internationell handel som används i Eurostat är upprättade av ESSnet-Culture och UNESCO och avspeglar deras respektive ramar för kulturstatistik. I båda ramarna är kärnkriteriet för identifiering av kulturella varor det konstnärliga skapandet och vad produkterna förmedlar i termer av symboliska, konstnärliga och andliga eller estetiska värden. För att bygga upp listan analyserades de tio kulturdomänerna som identifierats av ESSnet-Culture (arv, böcker och press, bildkonst, konsthantverk, scenkonst, audiovisuellt och multimedia, arkitektur, arkiv, bibliotek och reklam) från produktperspektiv. Denna analys gjorde det möjligt att identifiera många kulturella koder inom sju domäner (förutom arkiv, bibliotek och reklam). Det aktuella datat över handel med kulturföremål inkluderar följande produktkategorier: antikviteter, konstverk, kulturhantverksartiklar, smycken, böcker, tidningar, kartor, arkitekturritningar och ritningar, fotografiska plattor och filmer, inspelade media (CD, DVD, Blu-ray, magnetband, grammofonskivor), videospelskonsoler, samt musikinstrument.

Data om statistik över internationell handel med tjänster (ITSS) är en viktig komponent i länders nationalräkenskaper. ITSS-data samlas in av nationella företagsundersökningar, International Transaction System (ITRS) och administrativa register. Vägledning för hur data samlas finns i *Manual on Statistics of International Trade in Services 2010* (MSITS 2010).

Bilaga 2. Avgränsning KKB i Sverige

För avgränsning av kulturella och kreativa branscher i Sverige har följande SNI-koder använts.

SNI Detaljgrupp	Benämning
18110	Tryckning av dagstidningar
18121	Tryckning av tidskrifter
18130	Grafiska tjänster före tryckning (prepress/premedia)
18140	Bokbindning och andra tjänster i samband med tryckning
18200	Reproduktion av inspelningar
32200	Tillverkning av musikinstrument
47595	Specialiserad butikshandel med musikinstrument och noter
47610	Specialiserad butikshandel med böcker
47621	Specialiserad butikshandel med tidningar
47622	Specialiserad butikshandel med kontorsförbrukningsvaror
47630	Specialiserad butikshandel med inspelade och oinspelade band och skivor för musik och bild
47783	Specialiserad butikshandel med konst samt galleriverksamhet
47913	Postorderhandel och detaljhandel på Internet med böcker och andra mediavaror
58110	Bokutgivning
58120	Publicering av kataloger och sändlistor
58131	Dagstidningsutgivning
58132	Annonstidningsutgivning
58140	Utgivning av tidskrifter
58190	Annan förlagsverksamhet
58210	Utgivning av dataspel
59110	Produktion av film, video och TV-program
59120	Efterproduktion av film, video och TV-program
59130	Film-, video- och TV-programdistribution

59140	Filmvisning
59200	Ljudinspelning och fonogramutgivning
60100	Sändning av radioprogram
60200	Planering av TV-program och sändningsverksamhet
63910	Nyhetservice
71110	Arkitektverksamhet
73111	Reklambyråverksamhet
73112	Direktreklamverksamhet
73119	Övrig reklamverksamhet
73120	Mediebyråverksamhet och annonsförsäljning
74101	Industri- och produktdesignverksamhet
74102	Grafisk designverksamhet
74103	Inredningsarkitektverksamhet
74201	Porträttfotoverksamhet
74202	Reklamfotoverksamhet
74203	Press- och övrig fotografverksamhet
74204	Fotolaboratorieverksamhet
74300	Översättning och tolkning
77220	Uthyrning av videokassetter och dvd-skivor
85521	Kommunala kulturskolans utbildning
85522	Övrig musik-, dans- och kulturell utbildning
90010	Artistisk verksamhet
90020	Stödtjänster till artistisk verksamhet
90030	Litterärt och konstnärligt skapande
90040	Drift av teatrar, konserthus o.d.
91011	Biblioteksverksamhet
91012	Arkivverksamhet
91020	Museiverksamhet
91030	Vård av historiska minnesmärken och byggnader och liknande sevärdheter
91040	Drift av botaniska trädgårdar, djurparker och naturreservat

Bilaga 3. Om artistskatt i de nordiska länderna

Norge

För de som arbetar eller uppträder som artister eller idrottsutövare i Norge, på norskt fartyg eller på den norska kontinentalsockeln, är inkomsten skattepliktig i Norge. Med artist menas musiker, skådespelare som uppträder på scen, filmskådespelare och deltagare i filminspelning och inspelning för radio eller TV. Som idrottsutövare räknas också till exempel golfspelare, ryttare, motorsportsutövare och seglare samt deltagare i biljard-, schack- och bridgeturneringar. Dessutom omfattas personer som uppträder för ett politiskt, socialt, religiöst eller välgörande ändamål. Artistskatten är 15 % av bruttointkomsten. Har kulturutövaren haft kostnader för kost, logi, resor eller förmedlingsavgifter, kan denne få avdrag om kostnaderna kan styrkas eller göras sannolika. Kulturutövare ska betala norsk artistskatt oavsett om inkomsten tillfaller individen själv, ett ombud/representant eller ett bolag (se Nordisketax).

Island

Särskilda beskattningsregler gäller för artister och idrottsutövare som är enskilda näringsidkare och som arbetar i Island. Dessa betalar 15 % inkomstskatt och 13,1 % kommunskatt på nettointäkten, d.v.s. intäkter minus kostnader. Något personavdrag medges inte. Inkomsten är källskattepliktig och det isländska skatteverket skriver ut ett skattekort som visar den skatt som ska betalas i procent.

Den som uppträder eller deltar i tävling utan fast lön eller arvode men som får utdelning av verksamheten ska betala 10 % inkomstskatt på utdelningen utan något avdrag och 13,1 % kommunskatt. Inkomsten är källskattepliktig och det isländska Skatteverket skriver ut ett skattekort som visar den skatt som ska innehållas (se Nordisketax).

Danmark

När man bor i ett annat land och arbetar som artist eller idrottsutövare i Danmark, klassificeras man endast som begränsat skattepliktig i Danmark.

Tidigare gällde den s.k. gränsgångarregeln mellan Sverige och Danmark, denna har numera upphört. Det finns dock en övergångsregel för den som var gränsgångare den 1 januari 1997 och fortsatt har uppfyllt villkoren för att omfattas av denna regel (se Nordisketax).

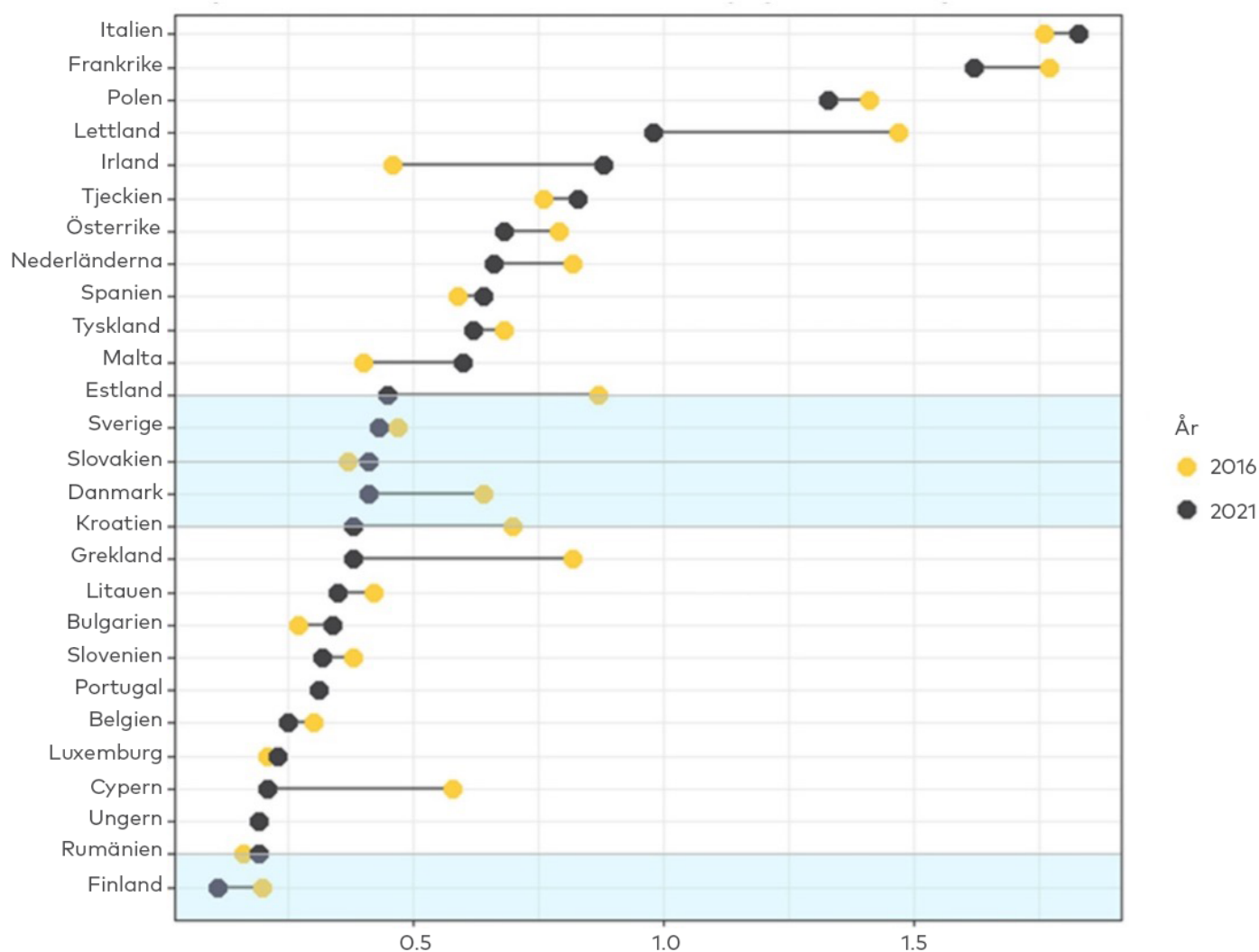
Finland

Om en utomlands bosatt person får löneinkomst i Finland som uppträdande artist eller idrottsutövare, innehåller den finländska arbetsgivaren i allmänhet en slutlig källskatt på 15 % på lönen. Man kan inte göra några avdrag från lönen. Artisten kan emellertid välja progressiv beskattning med rätten att avdra direkta kostnader, om detta anses vara förmånligare. Vistas personen emellertid i Finland under en period som är längre än 6 månader, betraktas denna som allmänt skattskyldig i Finland. I så fall betalar artisten en normal progressiv skatt till Finland som är beroende av inkomstens storlek (se Nordisketax).

Sverige

Den som är artist eller idrottsutövare verksam i Sverige men är bosatt utomlands är begränsat skattskyldig i Sverige, dvs. beskattas vid tillfälligt arbete i Sverige med en särskild inkomstskatt för utomlands bosatta artister, idrottsmän med flera om 15 % (A-SINK). Detsamma gäller för den som dagpendlar till Sverige även om arbetet inte är tillfälligt. Skattskyldiga är både enskilda personer och bolag som får en inkomst som avser ersättning för artist- eller idrottsverksamhet som bedrivits i Sverige eller på svenskt fartyg. För den artist eller idrottsutövare som får inkomst från ett artistbolag som är hemmahörande i utlandet utgår dock ingen skatt i Sverige för den som anställd, men däremot för artistbolaget. Med artist i detta sammanhang menas den som gör personliga framträdanden inför publik eller vid ljud- eller bildupptagning med sång, musik, dans, teater, cirkus eller liknande. Ren undervisnings-, instruktions- eller bildningsverksamhet omfattas inte. Med idrottsutövare menas den som framträder inför publik direkt eller genom radio- eller TV-inspelning, vid tävling eller uppvisning. Tränare med mera omfattas av bestämmelserna om privat eller offentlig tjänst och beskattas inte som artist eller idrottsutövare (se Nordisketax).

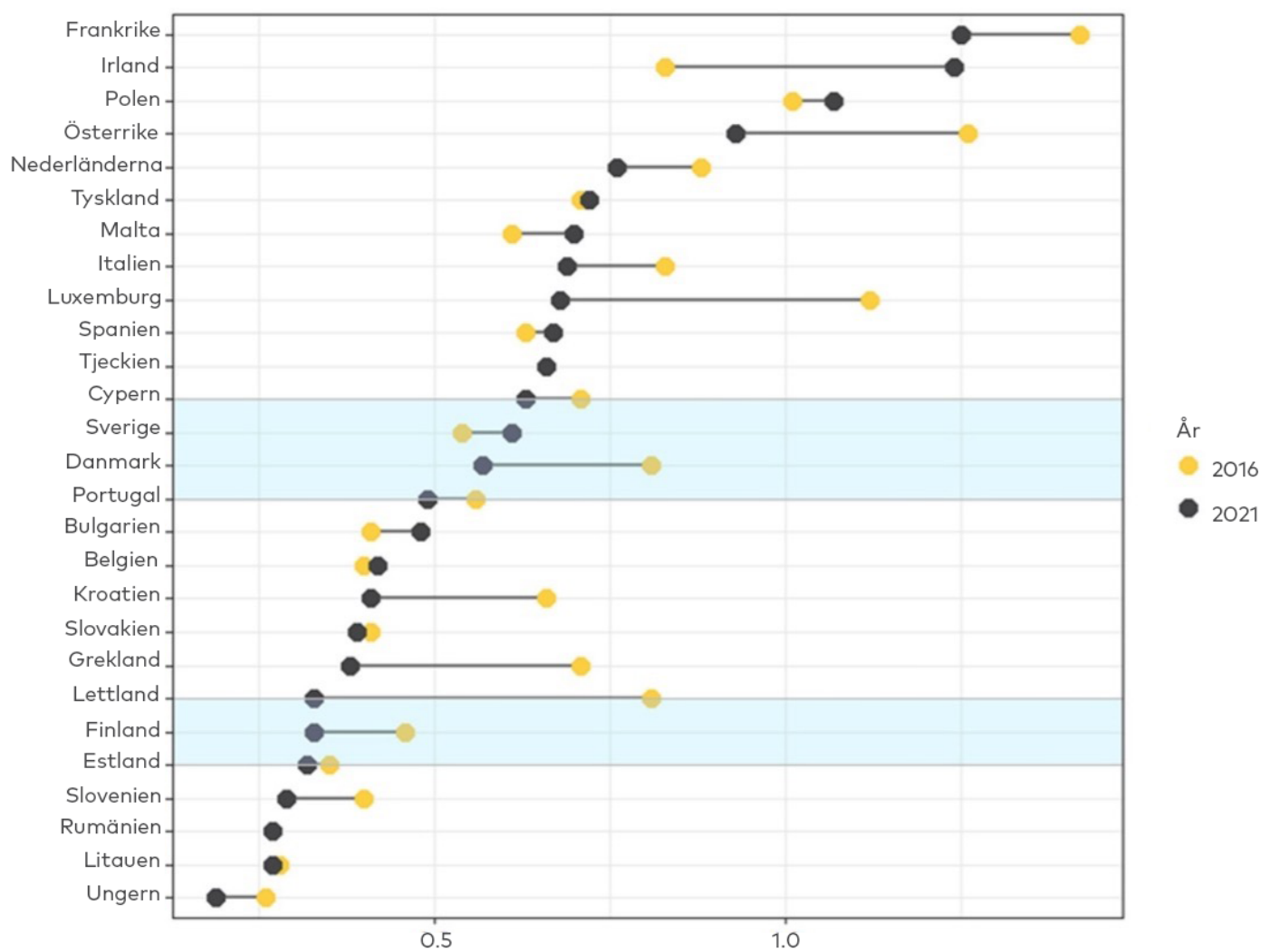
Bilaga 4. Kulturens andel av total export och import

Figur 23. Export av kulturella varor som andel av total export 2016 och 2021.

Källa: Data från Eurostat bearbetad av Kulturanalys Norden.

Kommentar: Nordiska länder markerade med blått fält.

Figur 24. Import av kulturella varor som andel av total import 2016 och 2022.

Källa: Data från Eurostat bearbetad av Kulturanalys Norden.

Kommentar: Nordiska länder markerade med blått fält.

Om den här publikationen

Nordiska gränsutbyten och mobilitet inom kulturområdet

Nord 2024:008

ISBN 978-92-893-7829-1 (PDF)

ISBN 978-92-893-7830-7 (ONLINE)

<http://dx.doi.org/10.6027/nord2024-008>

© Nordiska ministerrådet 2024

Foto på framsidan i ONLINE / sidan 2 i PDF: Stefan Bremer and Kuhmo Chamber Music

Publicerad: 21.3.2024

Den här publikationen är utgiven av Kulturanalys Norden på uppdrag av Nordiska ministerrådet. Kulturanalys Norden utgör ett nordiskt kunskapscentrum för kulturpolitik till nytta för det nordiska kulturpolitiska samarbetet, nationella myndigheter, kulturlivet i de nordiska länderna och nordisk kulturforskning.

Ansvarsfriskrivning

Denna publikation har finansierats av Nordiska ministerrådet. Men innehållet återspeglar inte nödvändigtvis Nordiska ministerrådets synpunkter, åsikter eller rekommendationer.

Rättigheter och tillstånd

Detta verk är tillgängligt under licensen Creative Commons Erkännande 4.0 Internationell (CC BY 4.0) <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0>

Översättningar: Om du översätter detta verk, vänligen inkludera följande ansvarsfriskrivning: Denna översättning är inte producerad av Nordiska ministerrådet och ska inte betraktas som officiell. Nordiska ministerrådet kan inte hållas ansvarigt för översättningen eller eventuella fel i den.

Bearbetningar: Om du bearbetar detta verk, vänligen lägg till följande ansvarsfriskrivning tillsammans med tillskrivningen: Detta är en bearbetning av ett originalverk av Nordiska ministerrådet. De synpunkter och åsikter som uttrycks i bearbetningen är författarens/författarnas egna. Synpunkterna och åsikterna i denna bearbetning har inte godkänts av Nordiska ministerrådet.

Innehåll från tredje part: Nordiska ministerrådet äger nödvändigtvis inte varje enskild del av detta verk. Nordiska ministerrådet kan därför inte garantera att återanvändningen av innehåll från tredje part inte gör intrång i tredje parts upphovsrätt. Om du vill återanvända innehåll från tredje part står du för de risker sådana upphovsrättsintrång innebär. Du är ansvarig för att avgöra om det finns ett behov av att erhålla tillstånd för användning av innehåll från tredje part. Om ett tillstånd krävs är du också ansvarig för att erhålla ett relevant sådant från upphovsrättsinnehavaren. Exempel på innehåll från tredje part är tabeller, figurer och bilder, men det kan också röra sig av annan typ av innehåll.

Bildrättigheter (ytterligare tillstånd krävs för återanvändning):

Frågor om rättigheter och licenser bör riktas till:

Nordiska ministerrådet/Publikationsenheten

Ved Stranden 18

DK-1061 Köpenhamn

Danmark

pub@norden.org

Det nordiska samarbetet

Det nordiska samarbetet är ett av världens mest omfattande regionala samarbeten. Det omfattar Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige samt Färöarna, Grönland och Åland.

Det nordiska samarbetet är politiskt, ekonomiskt och kulturellt förankrat och en viktig del av europeiskt och internationellt samarbete. Den nordiska gemenskapen arbetar för ett starkt Norden i ett starkt Europa.

Det nordiska samarbetet vill stärka nordiska och regionala intressen och värderingar i en global omvärld. Gemensamma värderingar länderna emellan bidrar till att stärka Nordens ställning som en av världens mest innovativa och konkurrenskraftiga regioner.

Nordiska ministerrådet

Nordens Hus

Ved Stranden 18

DK-1061 Köpenhamn

pub@norden.org

Läs flera nordiska publikationer: <https://www.norden.org/sv/publikationer>